

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 2 Ἰουλίου 1861, συνελθόντων τῶν μελῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ εἰς γενικὴν συνέλευσιν, ὁ πρόεδρος τῆς ἑταιρίας Φίλιππος Ἰωάννου ἐξεφώνησε τὸν ἐξῆς λόγον·

Κύριοι,

Ἡ Ἐφορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας, ὅλου ἤδη ἔτους ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτῆς συμπληρωθέντος, συνεκάλεσεν ὑμᾶς σήμερον, ἵνα κατὰ τὰ νενομισμένα δώσῃ δημοσίᾳ λόγον τῶν ἑαυτῆς πράξεων καὶ ἀποθέσῃ εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῇ ἐπιμέλειαν τῶν τῆς Ἐταιρίας πραγμάτων. Καὶ τὴν μὲν διεξήγησιν τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διαφόρων ἔργων τῆς Ἐφορίας ἀνεδέχθη ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐταιρίας κύριος Στέφανος Κουμανούδης· τὴν δὲ σύντομον τῶν οικονομικῶν αὐτῆς ἔκθεσιν, ὁ Ταμίης κύριος Γεώργιος Καραμάνος. Εἰς ἐμὲ δὲ ἐταμιεύθη ἡ πλήρωσις καθήκοντος λυπηροῦ, ὅπερ οὐχὶ μόνον ὑπ' εὐγνωμοσύνης καὶ ὑπὸ κοινοῦ καὶ καλῶς ἔχοντος ἔθους ἐπιβάλλεται εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ κοινὸν ἡμῶν αἶσθημα συμφωνεῖ τὸ συναγαγὸν ἡμᾶς ἀρχῆθεν εἰς ἓν καὶ τὴν ἡμετέραν Ἐταιρίαν συντηροῦν καὶ συνέχον. Ποῖον τοῦτο; τὸ αἶσθημα τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸ παρελθόν, τὸ αἶσθημα τῆς τιμῆς πρὸς τοὺς μεγάλους ἐκείνους ἄνδρας, οἵτινες ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ τούτου κόσμου ἀποχωρήσαντες ἀξιόλογα τοῦ βίου αὐτῶν ὑλικά ἢ πνευματικὰ μνημεῖα κατέλιπον. Τὴν 6 Ἰανουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους κατὰ τὴν νέαν χρονολογίαν ὁ πένθιμος τῶν κωδῶνων ἦχος ἐν ταῖς Ἀθήναις τῆς Γερμανίας, τῆ κλεινῇ πόλει τοῦ Βερολίνου, ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς πολυαρίθμους αὐτῆς κατοίκους, ὅτι μεγάλου ἀρχοντος ἡ ζωὴ ἐσδέσθη. Ὁ ἀρχὼν οὗτος ἦτο Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ δ'. ὁ κραταιὸς βασιλεὺς τῆς Πρωσίας, ὁ μεγαλόφρων τῆς ἐπιστήμης προστάτης, ὁ γενναῖος τῶν τεχνῶν βραβεύς, ὁ σεβαστὸς τῆς Ἑλλάδος φίλος καὶ ἐπιτίμιος τῆς ἡμετέρας Ἐταιρίας Πρόεδρος. Ἄν καὶ ἡ μακρὰ καὶ ἀνίατος τοῦ βασιλέως νόσος, τριετίαν διαρκέσασα ὄλην, εἶχε παρασκευάσῃ τὰ πράγματα ἱκανῶς πρὸς τὸ μέγα δυστύχημα, τὸ θλιβερόν ὅμως τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἄκουσμα ἐθύθισεν εἰς πένθος μέγα οὐχὶ μόνον τὴν εὐρυάγειαν τοῦ Βερολίνου πόλιν, οὐδὲ μόνον τὴν Πρωσίαν, οὐδὲ μόνον τὴν Γερμανίαν, ἀλλὰ πανταχοῦ πάντας, ὅσοι τιμῶσι τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τὰς ἀρετὰς καὶ δὲν λογίζονται κολακείαν τὸ τιμᾶν αὐτὰς ὁμοίως ἐπὶ βασιλικῷ καθήμενας θρόνου, ὡς καὶ ἐν ταπεινῇ διαιτωμέναις καλύβῃ. Ἐπειδὴ, Κύριοι, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης νῦν πρῶτον συνερχόμεθα, ἅς ἐνώσωμεν εὐσεβῶς τὴν λύπην ἡμῶν ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ σεπτοῦ ἡμῶν ἐπιτιμίου Προέδρου μὲ τὴν λύπην τῶσαν



ἑκατομμυρίων ὑπηκόων αὐτοῦ, στερηθέντων τοῦ κοινοῦ αὐτῶν πατρὸς, τοῦ δικαίου καὶ συνετοῦ αὐτῶν ἀνακτος· ἃς σπείσωμεν ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ νοερὰν εὐγνωμοσύνης σπονδὴν καὶ ἃς στέψωμεν τὴν ἐπιτύμβιον αὐτοῦ στήλην μὲ ὀλίγα ἄνθη ἐκ τῶν ἀρχιμηρῶν νῦν ὀχθῶν τοῦ πάλαι καλιφόρου Ἰλισσοῦ· ὅσον ἢ σπονδὴ ἡμῶν αὕτη καὶ ἂν ἦναι λιτὴ, ὅσον ὁ στέφανος ἡμῶν οὗτος καὶ ἂν ἦναι ἄχρους καὶ ἄσμος, πιστεύω ὅτι ἀμφοτέρω θέλουσιν εἶσθαι εὐπρόσδεκτα εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ εὐμενοῦς ἐκείνου ἡγεμόνος, ὅστις ἐν τῷ βίῳ πολὺ τὴν Ἑλλάδα ἠγάπησε.

Φριδερίκος ὁ δ' ἐγεννήθη ἐν Βερολίῳ τῇ 3]15 Ὀκτωβρίου τοῦ αψ' ἔτους, ἀγλαῶν γονέων βλαστὸς ἀγλαός. Τίς ἔμεινεν ἀνήκουστος τῶν μεγάλων ἀρετῶν τῶν βασιλικῶν αὐτοῦ γεννητόρων; Ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ γ' ἤνωνεν ἐν ἑαυτῷ θαυμασίως τὰς ἰδιωτικὰς ἀρετὰς τοῦ χριστιανοῦ οἰκογενειάρχου καὶ τὰς τοῦ ἄρχοντος, παρέχων ἑαυτὸν καθ' ἑκάτερα ἐπιφανῆ παράδειγμα καὶ δυσμίμητον. Ἀπλοῦς τὸν τρόπον, εἰλικρινὴς καὶ ὑπὸ ψυχρὰν ἐπιφάνειαν θερμὴν κρύπτων καρδίαν ἐπέσπασεν εἰς ἑαυτὸν διὰ τῶν ἀρετῶν του, μάλιστα δὲ διὰ τῆς ἀκραδάντου ἐν τοῖς δεινοῖς καρτερίας καὶ τῆς γενναίας αὐτοῦ εἰς τὸν λαόν του καὶ τὴν πατρίδα του Γερμανίαν ἀφοσιώσεως, τῶν τε λαῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης τὸ σέβας. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ, ἡ ὑπὸ πάντων λατρουμένη Λουδοβίκα, ἐκ τοῦ εὐκλεοῦς ἡγεμονικοῦ οἴκου τοῦ Σουερινικοῦ Μεκλεμβούργου, ὑπῆρξε κατὰ τε τὴν σωματικὴν καλλονὴν καὶ τὴν ψυχικὴν εὐφυΐαν ἰδεώδης γυναικείας τελειότητος τύπος, κεκοσμημένη μὲ τσαῦτα καὶ τηλικαῦτα προτερήματα, ὥστε εἴλκυσε τὸν θαυμασμὸν Ναπολέοντος τοῦ μεγάλου, ὅστις οὐδὲν ἀνθρώπινον συνείθιζε νὰ θαυμάζη. Ἡ λαμπρότης τοῦ βασιλικοῦ θρόνου καὶ αἱ περιστοιχιζούσαι αὐτὸν ποικίλαι καὶ ἐπιτετηδευμένα ψυχαγωγίαι δὲν κατέστησαν αὐτὴν δυσαισθητοτέραν πρὸς τὰς φυσικὰς τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου τέρψεις, οὔτε ἀπέτρεψε τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἀπὸ τῶν θυμηδῶν τῆς μητρὸς καθηκόντων· ἀλλὰ πλήρης μητρικῆς στοργῆς ἐτιθήνησεν αὐτὴ τὴν νεανικὴν τοῦ βασιλόπαιδος ἡλικίαν, σπουδάζουσα νὰ θεραπεύσῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὰ βαθυμῶδη ἀναφαινόμενα ἐν αὐτῷ τοῦ ἀγαθοῦ σπέρματα καὶ εὐφραينوμένα ἐπ' αὐτοῖς εὐφροσύνην ἀμύθητον. Αἱ μεγάλαι τῶν γονέων ἀρεταί, ἀπ' αὐτῆς ἔτι τῆς κοιτίδος περιστοιχίσασαι Φριδερίκον Γουλιέλμον τὸν δ' ἐπέδρων διηνεκῶς ἐπὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ κατέβαλον τὰ πρῶτα καὶ βέβαια θεμέλια τῆς ὀρθῆς παιδαγωγίας αὐτοῦ. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἔκτου ἔτους τῆς ἡλικίας του πρεδόθη ὁ βασιλόπαις εἰς παιδαγωγὸν ἄριστον Φριδερίκον τὸν Δελβρὺκκιον, θεολόγον μὲν τὸ ἐπάγγελμα, προσηνέστατον δὲ τὸν τρόπον καὶ ἄξιον πάσης πίστεως, ὅστις ἐπεμελίθη τῆς περαιτέρως αὐτοῦ παιδεύσεως, ἐνθυμούμενος διηνεκῶς, ὅτι ὁ μέλλοντα τῆς πολιτείας ἄρχοντα παιδαγωγῶν, παιδαγωγεῖ ἐν αὐτῷ τὸ ὅλον τῶν πολιτῶν, τὸ δὲ σπέρμα τοῦ ἀγαθοῦ τὸ ἐν τῇ ψυχῇ ἐκείνου καταβαλλόμενον πληθύνεται τεραστίως εἰς ἀνκρίθητον πλῆθος καὶ πληροὶ ἀγαθοῦ τὴν πολιτείαν ἐλόκληρον. Πλὴν τοῦ παιδαγωγοῦ Δελβρὺκκιου ἐπενήργησαν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ βασιλόπαιδος διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ διάπλασιν καὶ ἄλλοι σοφοὶ τῆς Γερμανίας ἄνδρες, ἐν οἷς διαπρέπει ὁ περίφημος Φριδερίκος Ἀγκίλλων, ὁ μετὰ ταῦτα χρηματίσας ἐν Πρωσσίᾳ ἐπὶ



τῶν ἐξωτερικῶν λειτουργῶν. Οὗτος ἐδίδαξε τὸν βασιλόπαιδα ἱστορίαν καὶ πολιτικὰ μαθήματα· ἐνέπνευσε δ' εἰς αὐτὸν, ὡς λέγεται, τὴν πρὸς τὸν ῥωμανικὸν τοῦ μέσου αἰῶνος βίον κλίσιν ἐκείνην, ἐξ ἧς προήλθε βροδύτερον ἀντίθεσίς τις τοῦ πολιτικοῦ του φρονήματος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του. Τρισκαίδεκέτης τὴν ἡλικίαν γενόμενος εἰσῆλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, μετ' ὀλίγον δὲ ἀνεδείχθη Πρύτανις τοῦ Ρεγισμοντανοῦ πανεπιστημίου ὑπὸ τῶν σοφῶν τούτου καθηγητῶν ἀκολουθησάντων εἰς παραδείγματα ἀρχαιότερα, καθ' ἃ ἡ τιμὴ αὐτὴ ἀπενεμήθη εἰς ἡγεμόνας τινὰς τῆς Πρωσσίας, ὡς ἰσχυροὺς τῆς ἐπιστήμης προστάτας καὶ τῆς παιδείας γενναϊόφρονας χορηγούς.

Ἐν ἡλικίᾳ ὠριμωτέρα ἐσπούδασεν ὁ βασιλόπαις νὰ παρασκευασθῇ προσηκόντως εἰς τὴν διαδοχὴν τῶν πραγμάτων διὰ προσκτήσεως τῶν γνώσεων ἐκείνων, αἵτινες ἦσαν πρὸς τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ κλῆσιν ἀναγκαῖαι ἢ χρήσιμοι. Καὶ νομικὰ μὲν μαθήματα, ὅσα πρὸς τὸν σκοπὸν ἦσαν ἀναγκαῖα, ἐδιδάχθη ὑπὸ τῶν περιωνύμων νομοδιδασκάλων Σαβιγνῦ καὶ Λαγκιζόλλου· Πολιτικὴν δὲ Οἰκονομίαν ὑπὸ Νειδούρου· Γεωγραφίαν δὲ, ὑπὸ τοῦ νέου Στράβωνος, Καρόλου τοῦ Ριττέρου, τοῦ καθ' ἡμᾶς φιλοσόφως γεωγραφήσαντος· ἄλλα δὲ χρήσιμα μαθήματα ὑπ' ἄλλων σοφῶν. Ἐχων δὲ μεγάλην καὶ πρὸς τὰς καλὰς τέχνας εὐφυΐαν καὶ κλίσιν μεγάλως πρὸς αὐτὰς ὠφελήθη ὑπὸ τῆς διδασκαλίας Σχιγκέλου τε τοῦ ἀρίστου ἀρχιτέκτονος καὶ Ράουχ τοῦ ἐξόχου ζωγράφου. Τοσοῦτον δὲ ἐπέδωκεν εἰς τὴν Ἴχνογραφίαν καὶ Ἀρχιτεκτονικὴν, ὥστε σώζονται αὐτοῦ ὑπὲρ τὰ χίλια διαφόρου εἶδους Ἴχνογραφήματα, ἐν οἷς τινὰ χωριογραφήματα καὶ ῥωπογραφήματα κάλλιστα καὶ ἱστορικά τινες γραφαὶ ἀξιόλογοι, δηλοῦσαι ἐξαιρετὸν καλλιτεχνικὴν δημιουργικότητα. Λέγεται δὲ, ὅτι τὸ καλλιτεχνικὸν πνεῦμα τοῦ φιλοκάλου καὶ φιλέλληνος ἡγεμόνος δὲν ἔμεινεν ἀσυντελὲς οὐδ' εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Σχιγκέλου σχεδιασθέντος καὶ νῦν ἐν τῇ ἰδιαιτέρα τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως βιβλιοθήκῃ διατηρουμένου σχεδίου τῶν ἀνακτόρων, ἅτινα ἔμελλον νὰ οἰκοδομηθῶσιν ἐπὶ τῆς τῶν Ἀθηνῶν ἀκροπόλεως.

Οὐχὶ δὲ μόνον ἐκ τῆς συστηματικῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὠφελήθη Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ δ' ἐκ τῆς συχνῆς ἐμίλιας ἐξόχων ἐν ἐπιστήμῃ ἀνδρῶν, ἐν οἷς διαπρέπει ὁ πολυμαθέστατος Ἀλέξανδρος ὁ Οὐμβόλδος, καὶ προσέτι ἐκ συχνῶν περιηγήσεων, ἐν αἷς εἴλκυον ἐξικρέτως τὴν προσοχὴν αὐτοῦ τὰ τῶν καλῶν τεχνῶν προϊόντα, τὰ μνημεῖα τῆς ἱστορίας καὶ αἱ ἀρχαιότητες. Ἐπτακαίδεκέτης ἔτι τὴν ἡλικίαν, συστρατεύσας τὴν μεγάλην ἐκείνην τῶν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος συστάντων ἐθνῶν στρατείαν καὶ μετὰ τὴν καταγώνισιν τοῦ Τιτᾶνος εἰσελάσας μετὰ τοῦ νικηφόρου στρατοῦ εἰς τὴν πόλιν τῶν Παρισίων, εὔρεν ἐκεῖ θησαυροὺς προϊόντων τῆς τε νεωτέρας καὶ τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας, τῶν μὲν κοσμούντων ἀνέκαθεν τὴν κλεινὴν πρωτεύουσαν τῆς Γαλλίας, τῶν δὲ κατακτηθέντων ἐν τοῖς πολέμοις καὶ πανταχόθεν τῆς Εὐρώπης μετακομισθέντων ἐκεῖσε ὑπὸ τοῦ καταβληθέντος δυνάστου. Εἰς τοὺς θησαυροὺς τούτους εὔρεν ὁ νέος τότε βασιλόπαις πνευματικὴν τροφήν ἀξιόλογον· ἔχων δὲ ὁδηγὸν καὶ ἐξηγητὴν τὸν σοφὸν Ἀγκίλλωνα μεγάλην ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῶν ἐν αὐτοῖς ἀριστοτεχνημάτων ἠρύσθη ὠφέλειαν. Βραδύτερον δὲ κατὰ τὸ ἀωκῆ· ἔτος ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν ἐνετρέφθη εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ μελέτην τῶν ἐν ταῖς



Ἰταλίσι πόλεσι καὶ μάλιστα ἐν Ῥώμῃ σωζομένων λαμπρῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἐξαιρέτων τῆς τέχνης ἔργων, ξενιζόμενος πανταχοῦ καὶ εἰς πάντα τὰ ἀρχαῖα μυσταγωγούμενος ὑπὸ τοῦ δεινοῦ ἀρχαιολόγου Γεράρδου. Οὕτω καλῶς παιδευθεὶς ὁ τῆς Πρωσσικῆς βασιλείας εὐγενῆς κληρονόμος καὶ διὰ τῆς κτήσεως ποικίλων τε καὶ βασίμων γνώσεων ἄριστα παρασκευασθεὶς εἰς τὴν δυσχερῆ οἰκονομίαν τῆς πολιτείας, προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἔτι ζῶντος εἰς τὴν τῶν κοινῶν πραγμάτων συνδιαχείρισιν· ἐπέδειξε δ' ἐν αὐτῇ, ὅτι τοῦ μεγάλου Φριδερίκου τὸ σκῆπτρον ἐμέλλε καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν Φριδερίκου τοῦ γ'. νὰ μεταβῆ ἐπίσης εἰς χεῖρας ἐπίσης στιβαρὰς καὶ ἐπιτηδείας. Μεταστάντος δ' ἔπειτα (ἐν ἔτει 1840) τοῦ πατρὸς ἀπὸ τῆς προσκαιροῦ ταύτης ζωῆς εἰς τὴν αἰωνίαν, διεδέχθη αὐτὸς τὴν ἀρχὴν καὶ ἐσπούδασε νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τῶν ἰχνῶν τῶν ἐνδόξων προγόνων του.

Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ παρακολουθῶ ἐνταῦθα κατὰ βῆμα τὸν κλεινὸν τῆς Πρωσίας Βασιλέα εἰς τὴν κυβερνητικὴν του πορείαν. Τὸ ἔργον τοῦτο οὐ μόνον ἤθελεν ἀπαιτήσῃ μακρὰν προπαρασκευὴν, ἀλλὰ καὶ τῶν δυνάμεών μου πολὺ καθυπερτερεῖ, καὶ τῆς παρουσίας ἐκπίπτει προθέσεως. Ὅθεν περὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ καθόλου ἀρκεῖ νὰ εἶπω μόνον ὅτι ὑπῆρξεν αἰεὶ πατρικὴ καὶ συνετὴ, φιλόλαος καὶ εἰλικρινής. Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ δ' εἶχε βαθεῖαν τὴν συναίσθησιν τῶν βασιλικῶν καθηκόντων του. Ὅθεν κατέβαλε πᾶσαν σπουδὴν εἰς τὴν ἐνδεχομένην βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τοῦ λαοῦ του, καὶ προεθυμήθη νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ βασιλείου ὅσας μεταρρυθμίσεις ἔκρινεν ἐγκαιροῦς καὶ συντελεστικὰς εἰς τὴν κοινὴν εὐπραγίαν, μὴ λησμονῶν τὴν ἐν τῇ διαθήκῃ ῥητὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς του· ὅστις θεωρῶν τὸ πρὸς πολιτικὰς καινοτομίας εὐεπίφορον τῶν πνευμάτων καὶ τὴν πληθὺν τῶν ἐν τῇ πράξει ἀνεφαρμόστων θεωριῶν τῶν καθ' ἡμέραν εἰς τοὺς λαοὺς διαδιδόμενων παρήγγελλεν εἰς τὸν ἑαυτοῦ διάδοχον νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ τοῦ διπλοῦ πολιτικοῦ σκοπέλου, ἔνθεν μὲν τῆς εἰς τὰς καινοτομίας ἐπιβόρευσε, ἔνθεν δὲ τῆς ἀκινήτου εἰς τὰ παλαιὰ προσηλύσεως. Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ δ' ἠγάπα τὸν λαόν του, ὡς πατὴρ τὰ ἴδια τέκνα του, καὶ εἰργάζετο διηνεκῶς ὑπὲρ τῆς εὐημερίας αὐτοῦ, εὐρίσκων ἱκανὴν ἀμοιβὴν τῶν ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων του μόχθων τὴν παρ' αὐτῶν ἀναταποδιδόμενην ἀγάπην καὶ τὴν ἐπιδοκιμαστικὴν μαρτυρίαν τῆς ἑαυτοῦ συνειδήσεως· ὡς πατὴρ τοῦ λαοῦ του ἐθυσίαζεν ὑπὲρ αὐτοῦ πάντα πλὴν ἐκείνων τῶν δικαιωμάτων τοῦ στέμματος, ὧν τὴν διατήρησιν ἔκρινεν ἀναγκαίαν πρὸς ὄφελος οὐχὶ ἑαυτοῦ, ἀλλ' αὐτῶν πάλιν τῶν ὑπηκόων του. Οὕτε τὸν νοῦν, οὔτε τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἀνέπαυεν ἡ θεωρία τῆς πολιτείας ὡς ψιλῆς κοινωνίας συνθηκιμαίας, ἐν ἧ ὁ ἀρχὼν καὶ ὁ λαὸς παριστῶνται ὡς συμβαλλόμενα μέρη, ὧν ἑκάτερον ἔχει συμφέροντα χωριστὰ, καὶ εἰς οὐδεμίαν πρὸς τὸ ἕτερον θυσίαν ὑποχρεοῦται μὴ ἀπαιτητὴν ἐν ὀνόματι τῆς συνθήκης. Ἐξ ἐναντίας θεωρῶν τὴν πολιτείαν ὡς εὐρεῖάν τινα οἰκογένειαν, ἐπίστευεν ὅτι τὴν φυσικὴν σχέσιν τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν λαόν, ὡς σχέσιν πατρὸς πρὸς τέκνα, οὐδεμίαν τεχνητὴ καὶ συνθηκιμαία σχέσις, οὐδεὶς νεκρὸς χάρτης ἐδύνατό ποτε νὰ ἀναπληρώσῃ ἐπιτυχῶς. Ὅθεν προεθυμήθη μὲν νὰ ἐκτείνῃ βραχυμῆδον τὰς πολιτικὰς τοῦ λαοῦ ἐλευθερίας, ἀντίστη δὲ ἐντὸς τοῦ προσήκοντος



μέτρου εἰς τὴν παραδοχὴν συνταγματικοῦ πολιτεύματος, καὶ δὲν ἐνέδωκεν εἰς τὰς περὶ τούτου ἀξιώσεις τῶν ἄλλως φρονούντων, εἰμὴ ἀφοῦ ἐπλήρωσε διὰ τῆς τοιαύτης ἀντιστάσεως εὐσυνειδήτως τὸ ἡγεμονικόν του καθήκον καὶ ἐπέισθη, ἔτι ἢ ὑπὲρ τῆς συνταγματικῆς μεταρρυθμίσεως ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ ἐξερχομένη φωνὴ δὲν ἦτο φωνὴ ἐλίγων φιλονεωτεριστῶν, οὔτε φωνὴ προσωρινῆς τοῦ λαοῦ πλάνης, ἀλλ' ἀληθῆς καὶ μόνιμος αὐτοῦ θέλησις. Ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸ δίκαιον ἐνδοῦς τότε εἰς τὴν τοιαύτην τοῦ λαοῦ του θέλησιν ἠῦξησε καὶ ἐστερέωσε τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἀγάπην καὶ πίστιν αὐτοῦ, δι' ἧς ἴσχυσε νὰ καταστείλῃ τὰς ἀλογίστους τῶν φαντασιοκόπων ὀρμάς.

Δὲν περιωρίσθη δὲ ἢ πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Πρωσσίας ἀγάπη καὶ πίστις εἰς μόνον αὐτοῦ τὸ ὑπήκοον, ἀλλ' ἐξετάθη πέραν τῶν ὁρίων τοῦ βασιλείου του εἰς πάσας τῆς εὐρυπέδου Γερμανίας τὰς χώρας καὶ προσεῖλκυσε εἰς ἑαυτὸν τοὺς γερμανικοὺς λαοὺς πάντας· διὸ εἰς αὐτὸν ἐκ πάντων τῶν ἡγεμόνων τῆς Γερμανίας προσήνεγκεν μετ' ὀλίγον κατὰ προτίμησιν ἢ ἐν Φραγκοφορτίῳ ἐθνικῆ τῶν Γερμανῶν συνέλευσις τὸ λαμπρὸν τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας στέμμα, ὅπερ ὅμως αὐτὸς δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῆ.

Ὅσον διάφοροι καὶ ἂν ἦναι αἱ περὶ τῆς ἀρνήσεως ταύτης ἐκφερόμεναι κρίσεις, κυρία αὐτῆς αἰτία ὑπῆρξεν ἢ τοῦ Βασιλέως τῆς Πρωσσίας πρὸς τὰ δίκαια τῶν ἄλλων τῆς Γερμανίας ἡγεμόνων εὐλάβεια.

Ἄφοῦ δι' ὀλίγων λέξεων ὑπεγράψαμεν ἤδη τὸν πολιτικὸν χαρακτῆρα τῆς βασιλείας Φριδερίκου τοῦ δ'. ἀφήνομεν τὴν λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν καὶ κρίσιν τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ εἰς οὗς τὸ δυσχερὲς τοῦτο ἔργον προσήκει, καὶ μεταφέρομεν τὸ βλέμμα ἡμῶν εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς παιδείας καὶ ἐπιστήμης ἐνέργειαν αὐτοῦ. Ἡ ἐνέργεια αὕτη παρέχει εἰς ἡμᾶς εὐλόγως διάφορον μεγαλήτερον· διότι εἰ λαοὶ τῆς γῆς, καίπερ εἰς πολλὰς καὶ ποικίλας πολιτικὰς κοινωνίας μεμερισμένοι, συνιστῶσιν ὅμως πάντες μίαν κοινὴν ἐπιστημονικὴν κοινωνίαν· ὥστε λογίζεται εἰκότως κοινὸν πρὸς πάντας αὐτοὺς εὐεργέτημα πᾶν ὅ,τι ὑπὲρ τῆς παιδείας καὶ ἐπιστήμης ὅπουδῆποτε καὶ ὑφ' οὐτινοςδῆποτε ἐνεργεῖται.

Ἐὰν τὴν πρὸ μιᾶς ἑκατονταετηρίδος κατάστασιν τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν ἐν Πρωσίᾳ συγκρίνωμεν μὲ τὴν παροῦσαν αὐτῶν ἐν τῷ αὐτῷ βασιλείῳ ἀκμῆν, εὐρίκομεν τηλικαύτην τὴν πρόοδον, ὥστε τὸ πνεῦμα ἡμῶν δικαίως κυριεύεται ὑπὸ θαυμασμοῦ. Ὁ μέγας Φριδερίκος ὁ ἐνδοξος ἐκεῖνος τῆς Πρωσσίας μονάρχης, ὅστις εἶχε τόσῃν δεξιότητῃ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ γραφικοῦ καλάμου καὶ τοῦ αὐλοῦ, ὅσῃν εἰς τὴν τῆς σπάθης, ἐθεράπευε δ' ὁμοίως τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸν Ἄρη καὶ προετίμα, ὡς ἔλεγε, τὴν ἐκ τῶν γραμμάτων δόξαν τῆς ἐκ τῶν μαχῶν καὶ θριάμβων, ἀπηξίου πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν νὰ μεταχειρισθῆ συγγράφων τὴν μητρικὴν αὐτοῦ γλῶσσαν, ἀδιάπλαστον ἔτι οὔσαν καὶ ἄμουςον, ἔλεγε δὲ περὶ τῶν ὑπηκόων του, ὅτι δὲν ἐγίνωσκον εἰμὴ νὰ τρώγωσι, νὰ πίνωσι καὶ νὰ μάχωνται ἀνδρείως· ἀλλ' ἢ Πρωσία σήμερον κατέχει τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως· ἢ δὲ θαυμασία αὕτη ἐν βραχεῖ χρόνῳ πρόοδος ὀφείλεται μὲν πρῶτον καὶ κυριώτερον εἰς τὴν εὐφυΐαν τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος, εἰς τὴν φιλομάθειαν τῶν γερμανικῶν λαῶν καὶ φιλοπονίαν, ὀφείλεται δὲ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὴν ἀπὸ



πολλοῦ γεννησίαν τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν προστάσιαι παρὰ πολλῶν ἡγεμόνων τῆς Γερμανίας, ἐν οἷς διάλαμπει Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ δ΄. καὶ ὁ μεγάλος αὐτοῦ πατήρ. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ βασιλεῖς ἐδείχθησαν θερμοὶ τῆς παιδείας φίλοι, γενναῖοι τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν προστάται· ἐνεθάρρουν καὶ ἐπέβρωσαν εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα τοὺς εἰς αὐτὸν ἀποδυομένους, ἐβράδευσαν τὰς ἐπιτυχίας των καὶ διὰ παντὸς μέσου ἐσπούδασαν νὰ εὐρύνωσι μὲν τὸν πνευματικὸν ὀρίζοντα τῶν ὑποκειμένων λαῶν, νὰ καλλύνωσι δὲ ἠθικῶς τὸν βίον αὐτῶν. Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ δ΄, βχδιζων εὐσεβῶς καὶ φιλοτίμως ἐπὶ τῶν ἰχνῶν τοῦ γεραροῦ του πατρὸς, εἰσήγαγε πολλὰς βελτιώσεις εἰς τὴν δημοσίαν παιδείαν, προσεκάλεσεν εἰς τὸ βασιλεῖόν του καὶ ἐτίμησε πολλοὺς τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Γερμανίας σοφῶν, οἷον τὸν Σχλέγκελον, τὸν Σχελλίγγιον, τὸν Τεῖκον, τὸν Ρύκκερτον, τὸν Δαλμάννον, τοὺς ἀδελφοὺς Ἰάκωδον καὶ Γουλιέλμον Γρίμμ, καὶ πολλοὺς τῶν ἐξόχων καλλιτεχνῶν· οἷον τὸν Κορνήλιον, τὸν Μενδελσῶνα Βαρλθόλδον, ἀνοίξας εἰς πάντας αὐτοὺς εὐρύτερον ἐπιστημονικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἐνεργείας στάδιον· ἴδρυσεν νέα τῆς ἐπιστήμης ἢ τέχνης διδασκαλεῖα, ἢ ἐξέτεινε καὶ ἐβελλίωσε πολυειδῶς τὰ ὑπάρχοντα· παρέσχε τὴν ἰσχυρὰν ἑαυτοῦ προστάσιαν καὶ γενναίαν βοήθειαν εἰς διαφόρους ἐπιστημονικὰς ἐταιρίας· οἷον εἰς τὴν τῶν φυσιοδιφῶν, τὴν γεωλογικὴν, τὴν γεωγραφικὴν, τὴν ἀρχαιολογικὴν, τὴν ἐρευνητικὴν τῆς πρωσσικῆς ἱστορίας· κατέστησεν ἢ ἐπροίκισε Μουσεῖα καὶ Συλλογεῖα, παρέχοντα εἰς τοὺς ἐργάτας τῆς ἐπιστήμης τὰ μέσα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας· ἀπέστειλε διὰ χορηγιῶν δαφιλῶν ἐπιστημονικοὺς ἀποστόλους εἰς χώρας ἀπωτάτας πρὸς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας, καὶ πολυειδῶς συνετέλεσεν εἰς τὴν πρόοδον τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν. Ὅ,τι ἡ Φιλοσοφία ὀφείλει ἀμέσως εἰς τοὺς περὶ τὸν δαιμόνιον Ἐγγελον καὶ τοὺς Ἀριστοτελικοὺς Βράνδιν καὶ Τρενδλεμβούργιον, ὅ,τι ἡ Ἀστρονομία εἰς τὸν περίφημον Ἐγκην, ὅ,τι αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι εἰς τὸν πολυμαθέστατον Ἀλέξανδρον τὸν Οὐμβόλδον, ὅ,τι ἡ Χημεία εἰς τὸν Ῥόσσην καὶ Μιτσερλίχιον, ὅ,τι ἡ Γεωλογία εἰς τὸν ἀγγλῖνον Λεοπόλδον τὸν Βούχιον, ὅ,τι ἡ Φυτολογία εἰς τὸν Λίγκιον καὶ ἡ Ζωολογία εἰς τὸν Λιχτενστέιν καὶ Ἐρεμβέργιον, ὅ,τι ἡ Φυσιολογία εἰς τὸν παρατηρητικώτατον Ἰωάννην Μύλλερν, ὅ,τι ἡ Γεωγραφία εἰς τὸν κλεινὸν Κάρολον Ῥίττερον, ὅ,τι ἡ Γλωσσολογία εἰς τὸν Γουλιέλμον Οὐμβόλδον καὶ εἰς τὸν Βόππιον, ὅ,τι ἡ ἑλληνικὴ καὶ ῥωμαϊκὴ Φιλολογία εἰς τὸν Βοϊκκιον, εἰς τὸν Λάχμανον, εἰς τὸν Βερνάρδον, ὅ,τι ἡ Ἀρχαιολογία εἰς τὸν Γεράρδον, τὸν Λέψιον, τὸν Πανόφκαν καὶ ἡ Νομισματολογία εἰς τὸν Πίνδερν, ὅ,τι ἡ Ἱστορία εἰς τὸν Ῥάουμμερ, τὸν Ῥάγκην, τὸν Οὐίλκιον καὶ τὸν Πέρτζην· καὶ καθόλου εἰπεῖν ὅ,τι τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ὀφείλουσιν ἀμέσως εἰς τόσους ἐξόχους ἀκαδημαϊκοὺς τοῦ Βερολίνου καὶ ἄλλους ἐν Πρωσσίᾳ καθηγητάς, πάντα ταῦτα ὀφείλονται ἐμμέσως εἰς τὸν φιλεπιστήμονα Φριδερίκον Γουλιέλμον τὸν δ΄. καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ προκάτοχον. Ἡ παρὰ τῶν ἡγεμόνων τούτων τιμὴ, προστάσιαι καὶ χορηγία ἐπενήργει ἐπὶ τοῦ πολυγεωργήτου καὶ πολυτρόφου τῆς ἐπιστήμης ἀγροῦ ὡς ἀρδευσίς τις ἐξ ὕψους, ὡς ζωδοτίς τοῦ ἡλίου ἀκτίς.

Ὁ Βασιλεὺς Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ δ΄. εἶχε διαφέρουσαν κλίσιν πρὸς τὴν Ἱστορίαν



καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς ἀρχαιολογίαν, καὶ πρὸς τὰς καλὰς τέχνας· διὸ καὶ αὐταὶ εἴλκυσαν διαφερόντως τὴν προσοχὴν του. Ὅτε κατὰ τὸ 1828 ἔτος ἦλθε τὸ πρῶτον εἰς Ἰταλίαν, ἐπεσκέφθη ὑπὸ τὴν ἐδηγίαν τοῦ Γεράρδου τὰ τε παρὰ τὸν Τίβεριν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἰταλίας σωζόμενα λαμπρὰ τῶν ἀρχαίων χρόνων μνημεῖα, καὶ διὰ τῆς μελέτης αὐτῶν συνεπλήρωσε καὶ ἐχρωμάτισε ζωηρότερον τὴν τοῦ ἀρχαίου ῥωμαϊκοῦ βίου εἰκόνα, ἣν εἶχε σχεδιάσει ἐν τῇ αὐτοῦ φαντασίᾳ ἐξ ἀναγνώσεως. Τότε ἰδρυσεν διὰ τῆς ἡγεμονικῆς αὐτοῦ χορηγίας καὶ ἔθηκεν ὑπὸ τὴν κρατικὴν ἑαυτοῦ προστασίαν τὸ ἐν Ῥώμῃ ἀρχαιολογικὸν Ἰνστιτούτον, ὅπερ διὰ τῆς περιγραφῆς καὶ ἐξηγήσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων καὶ τῶν ἀξιολόγων τῆς ἀρχαίας τέχνης λειψάνων τὰ μάλιστα συνετέλεσε καὶ νῦν συντελεῖ εἰς τὴν πρόοδον τῆς Ἀρχαιολογίας καὶ τὴν διάδοσιν ἀρχαιολογικῶν γνώσεων καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην. Τὸ αὐτὸ καθίδρυμα ἐξέτεινεν ὁ φιλόμαχος Βασιλεὺς καὶ ἐπροίκισε μικρὸν πρὸ τῆς θανατηφόρου του νόσου, ὀρίσας συντάξεις ὑπὲρ νέων τῆς Ἀρχαιολογίας σπουδαστῶν.

Γνωστὴ εἶναι εἰς πάντας τῆς Φιλολογίας καὶ Ἀρχαιολογίας τοὺς ἐραστὰς ἢ δίτομος τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν Συλλογὴ, ἣν ὁ περιώνυμος Βοϊκίος, ὁ βαθὺς οὗτος διφήτωρ τῆς ἀρχαιότητος, ἐξεπόνησε καὶ ἐξέδωκε μετὰ σοφῶν σημειώσεων καὶ εἰς ἣν προσέθησαν ἀκολούθως νέα ἀνεκδότων ἐπιγραφῶν βιβλία ὁ Φρασικλῆς, ὁ Κιρχόφφιος καὶ ὁ Κούρτιος. Τὸ ῥηθὲν μέγα καὶ πολυδάπανον πόνημα τοῦ Βοϊκίου καὶ τῶν ἀκολούθων αὐτοῦ, ὅπερ πολλὰ τοῦ ἀρχαίου βίου συνεπλήρωσεν ἢ διεσάφησε, καὶ ὡς ἄριστος ὁδηγὸς χρησιμεύει εἰς τοὺς ἀσχολούμενους παρ' ἡμῖν τε καὶ πανταχοῦ περὶ τὴν ἀνάγνωσιν, συμπλήρωσιν καὶ ἐξήγησιν τῶν ἀνακαλυπτομένων ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, ἔλαβε μὲν τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τῆς Βασιλείας Φρ. Γουλιέλμου τοῦ γ', διετέλεσε δὲ φιλοπονούμενον καὶ ἐκδιδόμενον ἐπὶ Φρ. Γουλιέλμου τοῦ δ' διὰ δαψιλοῦς χορηγίας.

Ἐτέρα ὁμοία πρὸς τὴν ῥηθεῖσαν συλλογὴ ῥωμαϊκῶν ἐπιγραφῶν, ὠρισμένη νὰ περιλάβῃ πάσας, ὅσας πανταχοῦ τῆς ἀρχαίας Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας εὐρίσκονται, ἔργον ὁμοίως σπουδαιότατον καὶ δαπνηρότατον, προσετέχθη ἐξ ὑποβολῆς τοῦ περιωνύμου νομοδιδασκάλου Σαβιγνῦ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Φρ. Γουλιέλμου τοῦ δ', ὅστις προθύμως παρέσχε τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς αὐτὴν δαπάνην. Εἰς τὴν Συλλογὴν ταύτην συνειργάσθησαν ἄνδρες σοφοί· Ὅθων ὁ Ἰανὸς, ὁ Μομμεσένιος, ὁ Ζούμπτιος, ὁ Ἐϊζένιος· ἀλλ' ὁ κυριώτερος αἷτιος τῆς ὠφελείας, ἣν ἀρύονται ἐξ αὐτῆς οἱ περὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἱστορίαν καὶ Ἀρχαιολογίαν ἀσχολούμενοι, εἶναι ἀντιρρήτως ὁ φιλίστωρ καὶ φιλόμαχος Βασιλεὺς, ἄνευ τῆς προστασίας καὶ χορηγίας τοῦ ὁποίου ἀπέδαινε τὸ εὐτυχὲς τοῦ Σαβιγνῦ ἐννόημα ἀνεκτέλεστον.

Καὶ ἄλλο ἀξιόλογον ἔργον τῆς ὑπὲρ τῆς Ἀρχαιολογίας καὶ Ἱστορίας βασιλικῆς προνοίας Φρ. Γουλιέλμου τοῦ δ'. ἔχομεν ἐνταῦθα νὰ μνημονεύσωμεν.

Ἡ ἔρευνα τῆς ἀρχῆς τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος φέρει ἡμᾶς εἰς τὴν ἀρχαίαν Αἴγυπτον, τὴν μυστηριώδη ἐκείνην τῶν Φαραώνων χώραν, ὅπου ἡ πηγὴ τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας καὶ ἐπιστήμης κρύπτεται ἐν τῷ ἀδιαδύτῳ τῶν αἰώνων γνόφῳ. Ἐν τῷ γνόφῳ τούτῳ ἀμυδρὸν τι φῶς διέχεον ἑκπαλαι ἢ δευτέρα τῶν τοῦ Ἡροδότου ἱστοριῶν, τὰ



διασωθέντα τοῦ Μανέθωνος ἀποσπάσματα, καὶ τὸ πρῶτον τοῦ Σικελιώτου Διοδώρου βιβλίον ἐνῶ τὰ πολλὰ παρελήφθησαν πιθανῶς ἐκ τῆς ἀρχαιοτέρας ἱστορίας Ἐκαταίου τοῦ Μιλησίου. Νεώτεροι δ' ἔρευναι τῶν αἰγυπτιολόγων ἠραίωσαν μὲν ἐνιαχοῦ τὴν ὁμίχλην, ἀλλὰ δὲν τὴν διέλυσαν. Ἐν τοῖς νεωτέροις ἐρευνηταῖς τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου διαπρέπει ὁ Λέψιος, ὅστις δις περιηγηθεὶς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν βόρειον Ἀφρικὴν συνέλεξεν ὕλην πολλὴν καὶ παντοδαπὴν χρήσιμον εἰς τελειοτέραν γνῶσιν τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀρχαιότητος. Τῶν δὲ δαπανηρῶν τούτων περιηγήσεων τοῦ Λεψίου καὶ τῶν συνοδιῶν αὐτοῦ χορηγὸς γενναῖος ὑπῆρξεν Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ δ'. Ὅθεν εἰς τοῦτον ὀφείλεται κυριώτερον πᾶν ὅ,τι ἐξ αὐτῶν ἐκέρδανεν ἡ Ἀρχαιολογία, ἡ Ἱστορία, ἡ Γεωγραφία, ἡ Γλωσσολογία καὶ καθόλου ἡ ἐπιστήμη· τούτου δὲ τὸ ὄνομα θέλει παραπέμψη εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς τὸ πολυτομον τῶν περὶ τὸν Λέψιον περὶ Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας σύγγραμμα καὶ ἡ πλουσία τῶν αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων συλλογῆ, ἡ κοσμοῦσα τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον τοῦ Βερολίνου.

Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ δ'. ἐδαπάνη ἠδέως τὴν ἀπὸ τῶν σπουδαιότερων κυβερνητικῶν ἔργων σχολῆν εἰς καλλιτεχνικὰς δημιουργίας· ἀμιλλώμενος δὲ πρὸς τὸν φιλόκαλον τῆς Βαυαρίας Ἀνακτα Λουδοβίκον τὸν α'. ἐφιλοτιμήθη νὰ κοσμήσῃ τὴν τε πρωτεύουσαν καὶ ἄλλας πόλεις τοῦ βασιλείου τοῦ μὲ εἰκοδομὰς μεγαλοπρεπεῖς, ἐξ ὧν μνημονεύομεν ἐνταῦθα μόνον τὸν ἐν Βερονίῳ βασιλικὸν Ναὸν μετὰ τοῦ βασιλικῷ Μαυσωλείου, τὸ ἐκ τῆς τέφρας λαμπρότερον ἀνοικοδομηθὲν θέατρον τῶν μελοδραμάτων καὶ τὸ νέον Μουσεῖον. Τοῦτο ὠρίσθη εἰς ὑποδοχὴν τῶν προϊόντων τῆς καλλιτεχνίας τῶν ἀρχαίων ἔθνων, ὅσα συνετέλεσαν εἰς τὴν πνευματικὴν τῆς ἀνθρωπότητος πρόοδον· περιέχει δὲ πολλὰ τριαῦτα προϊόντα, τὰ μὲν πρωτότυπα, τὰ δὲ ἐν ἀποπλάσμασι.

Τὸ μεγαλεπήβολον τοῦ Βασιλέως μαρτυρεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ μεγαλόφρων αὐτοῦ βουλή, ἣν ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἐβουλεύθη, ἵνα τελειώσῃ τὸν γιγαντιαῖον τῆς Κολωνίας ναὸν, τὸ ἐξαισιον ἐκεῖνο προῖον τοῦ χριστιανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, καὶ ἡ πρόνοια ἣν ἔλαβεν ἵνα παρασκευάσῃ τὰ εἰς πραγμάτωσιν αὐτῆς ἀπαιτούμενα.

Τοιοῦτος ἐν βραχεῖ λόγῳ ὑπῆρξε Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ δ'. διὸ καὶ δικαίως ἐπένηθησαν αὐτὸν ἀπελθόντα εἰ εὐγνώμονες τοῦ Πρωσικοῦ βασιλείου λαοί· καὶ αὐτοὶ δὲ τῶν πολιτευομένων εἰ δύσκολοι καὶ πρὸς τὸ παρὸν αἰεὶ δυσάρεστοι καὶ πικροὶ ἠνθοβόλησαν ἐπὶ τοῦ φερέτρου ἐκεῖνον, ὃν ἐπὶ τοῦ θρόνου λίαν φιλαίτιως κατέκρινον. Τοιοῦτοι συνήθως εἶναι εἰ ἄνθρωποι· δὲν τιμῶσιν ἀλλ' οὐδὲ βλέπουσι τὴν ἀρετὴν, εἰμὴ ὅταν ἀπλώσῃ τὰς λευκὰς πτέρυγὰς τῆς ἵνα καταλίπῃ τὴν ἀχάριστον γῆν καὶ πετασθῇ πρὸς τὸν οὐρανόν. Τοιοῦτος ὑπῆρξε Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ δ'. πρὸς τὸ βασιλείον του καὶ πρὸς τὴν Γερμανίαν. Ὅποῖος δὲ πρὸς τὴν Ἑλλάδα; ὅποῖος πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἑταιρίαν;

Πρῶτος τῶν βασιλέων ὁ ῥηθεὶς βασιλεὺς τῆς Πρωσίας προεθυμήθη νὰ συντελέσῃ διὰ μεγαλεδωρίας ὄντως βασιλικῆς εἰς τὸν πλουτισμὸν τῆς τοῦ νέου ἡμῶν Πανεπιστημίου βιβλιοθήκης, κελεύσας νὰ πεμφθῶσιν ἐνταῦθα εἰς κατάλογοι τῶν ἐν ταῖς δημοσίαις βιβλιοθήκαις τοῦ Πρωσικοῦ Βασιλείου διπλῶν βιβλίων, ἵνα ἐκλεχθῶσιν ἐξ αὐτῶν ὅσα ἔλειπον ἐν ἐκείνῃ. Γενομένης δ' ἐνταῦθα τῆς ἐκλογῆς ὑπὸ τοῦ ἐφόρου τῆς τοῦ ἡμετέρου Πανεπι-



στημίου βιβλιοθήκης ἐστάλησαν εἰς αὐτὴν πάντα τὰ ἐκλεχθέντα βιβλία ἀριθμούμενα εἰς τόμους δισχιλίους καὶ ἑξήκοσιους, εἰς οὓς προσετέθησαν καὶ πενήκοντα τόμοι τῶν ὑπομνημάτων τῆς ἐν Βερολίῳ Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ἐκτοτε δὲ προσεπέμφθησαν ὑπερδισχίλιοι ἄλλοι τόμοι διαφόρων συγγραμμάτων ἀξιολόγων, ἐν οἷς ἡ πολυτελεστάτη ἔκδοσις τῶν τοῦ μεγάλου Φριδερίκου πονημάτων καὶ τὸ περὶ Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας πολύτομον καὶ πολύτιμον σύγγραμμα τοῦ Λεψίου.

Τὴν δ' ἡμετέραν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρίαν ἐξ ἀγάπης πρὸς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἐπιστήμην προεπόντως ἐτίμησεν ὁ πολυτίμητος ἀναξ, τὸν μὲν προσενεχθέντα εἰς αὐτὸν τίτλον ἐπιτιμίου αὐτῆς προέδρου εὐμενέστατα ἀποδεχθεὶς, τὸ δὲ πεμφθὲν δίπλωμα πολυτελῶς περιχρασπεδῶσας ἐν τῷ ἑαυτοῦ δωματίῳ μεταξὺ τῶν προσφιλεστάτων αὐτῷ εἰκόνων ἀναρτήσας, ὅπου καὶ μετ' εὐαρεσκείας εἰς τοὺς οἰκειοτέρους αὐτὸ ἐπεδείκνυεν.

Ἄς προστεθῆ ἑνταῦθα καὶ ἄλλο δεῖγμα τῆς πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εὐνοίας Φριδερίκου Γουλιέλμου τοῦ δ'. Ὅτε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1854 ἔτους δεινὸς προεσαλπίζετο πόλεμος τῆς δυτικῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, ταύτης μὲν ἰδιοποιουμένης δικαίωμα ἀποκλειστικῆς τῶν ἐν Τουρκίᾳ ὀρθοδόξων χριστιανῶν προστασίας, ἐκείνης δὲ τοῦτο μηδαμῶς παραδεχομένης, μεγάλη ἐκατέρωθεν σπουδὴ κατεβάλλετο εἰς πρόσκτησιν τοῦ κρατιοῦ τῆς Ῥωσσίας ἀνακτος· ἀλλ' οὗτος ἐπιμόνως ἠρνήθη πᾶσαν μετοχὴν εἰς πόλεμον ὃν ἐλογίζετο τόσον ἀδικαιολόγητον, ὅσον εὐαπόφευκτον διὰ μέσου δικαιότερου. Πρὸς τί, εἶπεν ὁ φιλόφρων καὶ φιλοδίκιος βασιλεὺς, ἡ ἀλληλοσφαγία ἀδελφῶν καὶ ὁπαδῶν τοῦ Χριστοῦ; Δὲν εἶναι ἄρα πρὸς τὴν πολιτικὴν ἰσορροπίαν τῆς Εὐρώπης σκοπιμώτερον καὶ ἐν ταῦτῳ δικαιότερον νὰ παρσχευασθῆ διὰ τῆς προσήκουσας ἐπεκτάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου ἐγγυτέρα τις καὶ ἀρμοδιωτέρα τῶν ἐν Ἀνατολῇ χριστιανῶν προστασία, ἀφαιρούσα μὲν ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας πᾶσαν εὐλογον παρεμβάσεως ἀφορμὴν, μηδεμίαν δὲ εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην ὑποψίαν ἢ ἀντιζηλίαν ἐμπνέουσα; Τὰ ὀλίγα ταῦτα, Κύριοι, ὅσα ἐκ τῶν πολλῶν ἐδυνήθη ἐνταῦθα νὰ μνημονεύσω, ἀρκοῦσι, νομίζω, νὰ ἀποδείξωσιν, ὅτι τὸ λαμπρὸν βασιλικὸν στέμμα δὲν ἦτο ὁ λαμπρότερος κόσμος τῆς κορυφῆς Φριδερίκου Γουλιέλμου τοῦ δ'. τοῦ ἐπιτιμίου ἡμῶν Προέδρου, ἀλλ' ὅτι μεγάλοι ἐπέστεφον αὐτὴν ἀρεταί, ἐν αἷς διαλάμπει ἡ πρὸς τὰς ἐπιστήμας τιμὴ καὶ ἀγάπη. Διὰ τούτων ἀπέκτησεν ὁ αἰμίμηστος δικαίωματα ἀπαράγραπτα ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης οὐχὶ μόνον τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν καὶ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος· διότι αἱ ἐπιστήμαι καὶ τέχναι προσήκουσιν ἀναντιρρήτως εἰς ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα. Ὅταν ἀρεταί τοιαῦται ἀφ' ὑψηλοῦ τὸν κόσμον καταυγάζουσαι καὶ θερμαίνουσαι αἴφνης ἐκλίπωσιν ἀπὸ τοῦ ἐρίζοντος, τί δύναται νὰ παραμυθῆσῃ τοὺς στερουμένους τῆς εὐφροσύνης αὐτῶν αἴγλης καὶ ζωτικῆς θερμασίας, εἰμὴ ἡ πεποιθήσις, ὅτι τὸν ἐκλιπόντα ἀστέρα διαδέχεται νέος, ὁμοίως εὐεργετικὰς διαχέων ἀκτῖνας; Τοιοῦτον πρὸς κοινὴν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου χάριν ἀναγγέλλει ἡ φήμη τὸν ἀξίον τοῦ ἀπελθόντος ἀδελφὸν καὶ τοῦ Ῥωσσικοῦ θρόνου διάδοχον.



Μετὰ ταῦτα ὁ γραμματεὺς ἀνέγνω τὴν ἐξῆς ἐκθεσιν·

Κύριοι,

Ἡ ἐφορία, ἡ πέρυσι τὸ δεύτερον διὰ τῆς ψήφου σας τιμηθεῖσα, παρעυσιαζομένη καὶ σήμερον ἐμπροσθέν σας ἵνα δώσῃ λόγον τῶν ἐνιαυσίων πράξεών της, εὐχεται, ὅταν ἀκούσητε τὴν ἐπομένην ἐκθεσιν, νὰ μὴ σᾶς ἴδῃ ὅλως μετανουῶντας, ὅτι τὴν ἀφήσατε νὰ διευθύνῃ τὰ τῆς ἐταιρίας καὶ ἐπὶ δεύτερον ἔτος.

Πρῶτον ὁμιλῶ περὶ τῶν μελῶν τῆς ἐταιρίας, τῶν παρεχόντων τὰ χρήματα, τὰ νεῦρα τῶν πραγμάτων. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐταιρίᾳ, ἣτις εἰς ἔργα ὕλικὰ, τὰς ἀρχιότητος ἀφορῶντα τείνει μᾶλλον, ἢ εἰς ἐπιστημονικὰ, πᾶσα ἐφορία πρέπει, νομίζομεν, μέλημα τῶν κυριωτάτων νὰ ἔχῃ τὴν αὐξήσιν τῶν μελῶν· αὕτη δὲ ἀποβαίνει τρόπον τινὰ ἀνανέωσις. Ὡς δηλ. ἔχουσι τὰ καθ' ἡμᾶς, οἵτινες δὲν ἐσυνειθίσαμεν εἰς τὸ ἐπιμόνως καὶ ἀνευδότης ἐνεργεῖν πρὸς ἓνα τινὰ σκοπὸν, ἀλλ' ἀψικροῦμεν συχνότατα καὶ ἀποψυχραίνομεθα πρὸς πολλὰ, ἀπερ ἢ περιπαθῶς ἠγαπήσαμεν, ἢ ἕνεκα τοῦ συρμοῦ προσεπλησιάσαμεν, ἀνάγκη παρίσταται ἐν ταῖς τοιαύταις ἐταιρίαις οἷα ἡ ἡμετέρα νὰ λαμβάνηται πλείστη ἔση φροντίς ὑπὲρ ἐγγραφῆς νέων ἐκάστοτε μελῶν, τὰ ὅποια διὰ τῶν προσφάτων συνδρομῶν των νὰ ἀναπληρῶσι τὰ κενὰ τὰ ἐκ τῆς νωθρείας τινῶν τῶν παλαιότερων καὶ ἀποκαμνόντων μελῶν καὶ οὕτω νὰ φέρωσι τὴν ποθητὴν ἰσοσταθμίαν τῶν δυνάμεων. Ἄν ἡ ἐταιρία ἡμῶν εἶχε κεφάλαια ἀξία λόγου, διὰ τοῦ τόκου τῶν ὁποίων νὰ ἀπαντᾷ τὰ ἐπιτακτικώτατα τῶν ἐξόδων της, δὲν θὰ ἦτο πολλῆς ἐκάστοτε μελοθηρίας χρεία, ἀλλ' ἡ ἐταιρία ἡμῶν (καὶ μετὰ λύπης λέγω τοῦτο) δὲν ἠτύχησεν, ὡς ἄλλα ἐν Ἀθήναις ἰδρύματα, νὰ ἔχῃ κεφάλαια εἰμὴ ὀκτῶ μόνον μετοχὰς ἐν τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ, ὧν τὸ εἰσόδημα δὲν ἀρκεῖ οὐδ' εἰς μόνους τοῦ κλητῆρος καὶ τοῦ βοηθοῦ τοῦ γραφείου της τοὺς μισθοὺς. Ὅθεν ἕως οὗ ἐπιδιδέψωσιν οἱ εὐποροῦντες τῶν ὁμογενῶν εἰς ταύτας τὰς ἀνάγκας τῆς ἐταιρίας καὶ ἐνδυναμώσωσι τὴν ἀσθένειάν της γενναίᾳ τινὶ χορηγίᾳ, μέλημα τῶν ἐκάστοτε ἐφόρων θὰ εἶναι ἡ αὐξήσις τῶν μελῶν.

Πέρυσι ἦσαν μέλη 608, συναριθμουμένων καὶ 71 δῆμων, νῦν δὲ, ἐγγραφέντων κατὰ τὸ ἐνιασίον διάστημα 176 νέων μελῶν, ἐν οἷς 5 δῆμοι, ἀνέβη ὁ ἀριθμὸς των εἰς 784, ἀλλ' ἐκ τούτων ἀφαιρουμένων 18, ὡς 9 μὲν ἀποβιωσάντων, 9 δὲ παραιτηθέντων, μένουσιν 766.

Πλείστοι τούτων δὲν ἐφρόντισαν νὰ καταβάλωσι τὴν συνδρομὴν των, καὶ μάλιστα οἱ ἕκτος τῶν Ἀθηναίων, ἰδίως δὲ οἱ ἐν Τριπέλει, Ὀδησσῷ, Σμύρῃ καὶ Λίβερπουλ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἄλλων μερῶν, οὕτως ὥστε σχεδὸν τὰ δύο τρίτα τοῦ ἔλου τῶν μελῶν ἀριθμοῦ καθυστεροῦσι τὴν συνδρομὴν των, καὶ οἱ μὲν πλείστοι τὴν ἐνὸς ἔτους, πολλοὶ δὲ καὶ δύο, τινὲς δὲ καὶ τριῶν ἐτῶν. Ἡ ἐφορία ἐνήργησεν ὅπως ἔκρινε πρέπον ὑπὲρ τῆς εἰσπράξεως τῶν συνδρομῶν, δι' ἐπιτρόπων δηλ., διὰ ὑπεμνηστικῶν γραμμάτων πρὸς τινὰς καὶ διὰ κοινῶν διακηρύξεων ἐν ταῖς ἡμερῶσιν, ἰδίως δὲ διὰ τοὺς ἐν τῷ βασιλείῳ ἐταίρους τοῦτο διαδηλώσασα, ἔτι δέχονται πάντα τὰ κατὰ τὰς ἐπαρχίας ταμεῖα τὰς διὰ τὴν ἐταιρίαν συνδρομὰς, ἔπερ εἶναι οὐ μικρὰ εὐκολία διὰ τοὺς προθύμως θέλοντας νὰ καταβάλλωσι τὸν ἔρανον των· ἀλλ' ἡ ἐφορία δὲν ἴσχυσε νὰ κάμῃ τὰ ἀδύνατα δυνατά. Πολὺ δὲ πιθανὸν εἶναι νὰ



συνέτεινεν εἰς τὸ ἀπρόθυμον τῶν μελῶν, τοῦ ἐξωτερικοῦ μάλιστα, καὶ ἡ ἐν γένει οὐχὶ καλὴ κατάστασις τοῦ ἐμπορίου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Ἀλλὰ παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ μέλη δὲν εἶναι μόνον ἄτομα ὑποκείμενα εἰς τὰς ποικίλας τῆς τύχης περιπετείας, εἶναι καὶ ἄλλοῖα, ἐδραιοτέρην ἔχοντα καὶ ἀσφαλεστέραν τὴν σύστασιν, ὅποια μάλιστα αἱ κοινότητες. Ἡ πρὸς ἡμῶν δηλ. ἐφορία ἔτε προεθυμήθη νὰ ἐκζητήσῃ τὴν τῶν δήμων τοῦ βασιλείου, ὡς μελῶν τρόπον τινὰ τῆς ἑταιρίας, τακτικὴν συνδρομὴν, ἠλπίζεν, ὅτι ἂν πάντες οὗτοι συνέτρεχον καὶ μετρίως τὴν ἑταιρίαν, ἐκ μόνης τῆς αὐτῶν συνδρομῆς ἤθελαν ἀπαντᾶσθαι αἱ κυριώταται δαπάναι τοῦ ἔτους. Ἀλλ' εἶδομεν κατὰ τὰ δύο παρελθόντα ἀρχαιολογικὰ ἔτη μὴ ἐκπληρουμένην τὴν ἐλπίδα ταύτην. Ὅσοι ἐκ τῶν δήμων πέρυσιν ἢ μᾶλλον εἶπεν προπέρυσιν ἐν τῇ πρώτῃ ὄρμῃ καὶ προθυμία ἐνεγράφησαν συνδρομηταί, αὐτοὶ σχεδὸν καὶ ἔμειναν, ὄντες πολλοστὴ μῦριον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν τοῦ κράτους δήμων, καὶ αὐτοὶ δὲ, ἅπαξ μόνον συνδραμέντες, δὲν ἐνθυμήθησαν δεύτερον τὴν ἑταιρίαν. Ἀλλ' ἔπρεπε βέβαια τὸ καλὸν παράδειγμα νὰ δοθῇ παρὰ τῶν εὐπορωτέρων καὶ κεντρικωτέρων δήμων, καὶ ὅμως, τίς ἤθελε τὸ πιστεύσει; αὐτοὶ εἶναι οἱ μᾶλλον βαρῆκοῦντες εἰς τὰς αἰτήσεις τῆς ἀρχαιολογίας. Ἐπτὰ λ. χ. δῆμοι, ἔδραι νομαρχῶν ὅλως ἀδιαφόρησαν.

Ἦθέλε τις ἴσως εἶπεῖ περὶ τῶν δήμων τῶν ἐπαρχιῶν, ὅτι δι' ἑαυτοὺς μόνον εἶναι δίκαιον νὰ φροντίζωσι καὶ οὐχὶ διὰ τὰ γενικώτερα τοῦ ἔθνους συμφέροντα, ἢ τὰ ἐν Ἀθήναις μόνον ἐνεργούμενα καλά. Ἀλλ' οὐ μόνον γενικῶς ἡ γνώμη αὕτη δὲν εἶναι ὀρθή, διότι ἡ ὅλη πατρίς βοηθουμένη προσηκόντως καὶ διὰ τοῦτο σωζομένη, εἶναι ἡ σώζουσα ἡμᾶς καὶ ταύτης ἐπι

πλέοντες ὀρθῆς τοὺς φίλους ποιούμεθα·

ἀλλὰ καὶ μερικώτερον ἂν θεωρήσωμεν τὸ πρᾶγμα, εὐρίσκομεν τοὺς προσδεύοντας ταῦτα ἐν ἀγνοίᾳ ὄντας τῶν ἰδίων τῶν συμφερόντων. Ἐν μικραῖς κοινωνίαις πολλὰ κοινωφελῆ ἰδρύματα δὲν μορφοῦνται εὐκόλως, ἀλλ' ἐν μεγάλαις· ταῦτα δὲ ἐν ταῖς πρωτεύουσαις τῶν πόλεων καταρτιζόμενα ὡς δεῖ διὰ συνδρομῆς πολλῶν εὐτυχῶν περιστάσεων, καὶ ἰδίως διὰ συμπράξεως εἰδικῶν εἰς ἕκαστον ἔργον ἀνδρῶν, ὅποιοι μάλιστα ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κράτους εὐρίσκονται, μεταδίδουσιν ἔπειτα τὴν ὠφέλειάν των καὶ εἰς τὰς ἀπωτέρω μικροτέρας κοινότητας καὶ γίνονται καὶ παράδειγμα δι' αὐτάς· ἀλλ' ἂν εὐδαμῶς συστῶσι τοιαῦτα κεντρικὰ ἰδρύματα, διὰ τὴν ἀφροντισίαν ἢ τὴν ἄλογον ζηλοτυπίαν τῶν μακρὰν τοῦ κέντρου οἰκούντων, πόθεν ἔχουσι νὰ λάβωσι τὰς ὠφελείας ἢ τὰ καλά παραδείγματα οἱ ἀπόκεντροι οὗτοι; Βεβαίως εὐδαμῶθεν· καὶ λοιπὸν ἀσθένεια πολλὴ καὶ ἀβοηθησία θέλει ἐπικρατεῖ πανταχοῦ καὶ, ἵνα μερικώτερον εἰς τὰ τῆς ἀρχαιολογίας τρέψω τὸν λόγον, ἀφιλοκαλία καὶ ἀξιοκατάκριτος ἀκηδία θέλει ἐπιπολάζει περὶ τὰ ἀξιώτατα τοῦ Ἑλληνος φροντίσματα, λέγω τὰ προγονικὰ μνημεῖα ταῦτα, δι' ἃ μάλιστα καὶ νῦν φοιτῶσιν οἱ πολιτισμένοι ξένοι εἰς τὰς χώρας ἡμῶν καὶ ἐν καιρῷ τοῦ ἀγῶνος, ἦρα φέροντες τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι, τοῖς ταῦτα καταλιποῦσιν, ἐδοθήθησαν ἡμᾶς τοὺς νέους των ἀπογόνους. Ἀλλὰ περὶ τούτων μὴ καὶ περιττὸν ἢ νὰ λέγω περισσότερα ἔμπροσθεν ἀνδρῶν προθύμως συνελθόντων ἐνταῦθα, καὶ δι' αὐτοῦ ἤδη τούτου δεικνυόντων, ὅπόσον ἐνδιαφέρονται εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀρχαιολογίας· καὶ ταῦτα δὲ τὰ



ὀλίγα εἶπα δι' ἐκείνους μόνον τῶν ἀπόντων, οἵτινες τυχόν δὲν ἐκτιμῶσιν ἱκανῶς τὴν περὶ τὰ παλαιὰ πράγματα ἐνασχόλησιν, καταδυνακλιζόμενοι ἀπὸ ἀνεξέταστά τινα καὶ ἀναπόδεικτα χρησιμοθηρίας δόγματα.

Ἄλλὰ, ἂν καὶ τοιαύτην, ὡς εἶπομεν, ῥοπήν ἔλαβον τὰ κατὰ τὰς συνδρομάς, ὅμως λίαν εὐχάριστον καὶ σχεδὸν ἀπροσδόκητον ἔχομεν νὰ σᾶς ἀναγγείλωμεν τὴν καθόλου κατάστασιν τῶν χρηματικῶν πέρων τῆς ἐταιρίας· διότι τὸ ὅλον ποσὸν τοῦ ἐνιαυσίου εἰσοδήματος, μετὰ καὶ τοῦ περισσεύματος τοῦ προτέρου ἔτους, ἀνέβη εἰς 24,412 δραχμὰς, ἐν ᾧ πέρουσις ἦτο 16,394. Αἴτιον δὲ τῆς αὐξήσεως εἶναι μὲν καὶ αἱ συνδρομαὶ τῶν προσελθόντων νέων μελῶν, ἀλλὰ μάλιστα αἱ μοναδικαὶ τινῶν φιλογενῶν προσφοραὶ, οἷαι αἱ ἐξῆς· ἡ τοῦ ἐν Περουπόλει ἐπιτιμίου τῆς ἐταιρίας ἀντιπροέδρου Δ. Μπεναρδάκη ἐκ δρ. 3,978,29, ἣν εἰσεπράξαμεν ἐν τούτῳ τῷ ἔτει, ἂν καὶ τὴν ἀνηγγείλαμεν ἐν τῇ περυσινή λογοδοσίᾳ, καὶ ἡ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς ἔτησίᾳ συνδρομὴ ἐκ δρ. 1045, 20, ἡ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ ἀνωνύμου εὐεργέτου δις ἀνά δρ. 600, ἡ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Κωνσ. Γρ. Σούτσου ἐκ δρ. 2,000, ἡ τοῦ ἐν Περουπόλει Ἰω. Κοντογιαννάκη ἐκ δρ. 560, ἔτι δὲ ἡ ἑνδεκα ἄλλων μελῶν συνδρομὴ, συνδρομαόντων ἀπὸ 100 δρ. ἕως 200 καὶ τι πρὸς, ἣτις ἀναβαίνει εἰς δρ. 1,421, καὶ ἄλλοι δὲ οὐκ ὀλίγοι τῶν ἐταίρων ἐπλήρωσαν πλέον τοῦ κατωτάτου ὅρου τῶν 15 δρ. ὡς τοῦτο σημειοῦται ἐν τῷ προσηρημένῳ εἰς τὴν ἔκθεσιν ταύτην ὀνομαστικῶ πάντων τῶν μελῶν καταλόγῳ. Εἰς ταῦτα δὲν συμπεριλαμβάνεται τὸ ποσὸν δρ. 765, 76|00 διὰ νόμου ἐσχάτως ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως χορηγηθὲν τῇ ἐταιρίᾳ κατ' αἴτησιν τῆς ἐφορίας. Προέρχεται δὲ τοῦτο ἐκ πωλήσεως ὑλικῶ ἀχρήστου τῇ ἐπιστήμῃ, τὸ ὅποιον ἐξωρύχθη ἐκ τῶν παρὰ τὴν Πυργιώτισσαν ἀνασκαφῶν ἐχαρίσθη δὲ τῇ ἐταιρίᾳ καὶ αὐτοῦσιον τὸ ὑλικὸν τὸ ἐκ τῆς ἐτέρας τῶν ἀνασκαφῶν τῆς παρὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον Κατηφόρη. Δὲν συμπεριλαμβάνονται ἔτι δρ. 622, συνδρομαὶ τῶν ἐν Καλκούττᾳ μελῶν, μέλλουσαι νὰ εἰσπραχθῶσιν ὅσον οὖ.

Κατὰ λόγον τῶν ἐσόδων ἡ ἐφορία ἐνήργησεν ὑπὲρ τῆς ἀρχαιολογίας τὰ ἐξῆς·

Α'. ἀνασκαφάς. Αἱ ἐν Ἀθήναις πρὸς δυσμὰς τῆς κοινῶς λεγομένης πύλης τῆς ἀγορᾶς παρὰ τὴν ἐκκλησίαν Παναγίαν Πυργιώτισσαν ἀνασκαφαί, ἐξακολουθήσασαι ἀπὸ τοῦ περελθόντος ἀρχαιολογικοῦ ἔτους μέχρι τῆς 14 Ἰανουαρίου 1861, ἀνεστάλησαν τότε, χωρὶς νὰ τελεσθῇ τὸ ὅλον ἔργον κατ' ἔφεσιν τῶν ἀρχαιολόγων, ἀνεστάλησαν δὲ δι' ἐνεργείας τῶν δικαστηρίων, λαθόντων ὑπ' ὄψιν τοὺς οἴους δὴποτε λόγους ἐνὸς τῶν ἐχόντων γῆπεδα παρὰ τὴν ἀρχαίαν οἰκοδομήν, τῆς ὁποίας τὴν διεύθυνσιν ἰχνηλάτει ἡ ἐταιρία. Οὕτω λοιπὸν μὴ γνωσθέντος ἐν ὅλῃ τῇ ἐκτάσει του τοῦ μακροῦ ἐκείνου καὶ πολυθύρου οἰκοδομήματος, καὶ ἰδίως ἀδήλου μένοντος, ἐπὶ πόσον ἀπὸ τοῦ βορείου ἄκρου προέχει πρὸς δύσιν, βέβαιον ὄνομα νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸ δὲν εἶναι εὐδουλον, ἐκρατύνθη ὅμως ἐπὶ πλέον μία παλαιότερα εἰκασία περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶναι τὸ Πτολεμαῖον γυμνάσιον, περὶ ἧς λέγομεν, ἀφοῦ πρῶτον δηλώσωμεν, ποῖα τινα τοῦ οἰκοδομήματος μέρη λεπτομερέστερον ἐγνώσθησαν μετὰ τὴν περυσινήν λογοδοσίαν. Ἐγνώσθη, ὅτι ἦσαν αἱ θύραι ἀκριδῶς εἴκοσι καὶ μία κατὰ μῆκος τῆς ὅλης οἰκοδομῆς, πρὸς δὲ τῇ μιᾷ βάσει κίονος μεγάλου τῇ παρὰ τὴν νοτιοανατολικὴν γωνίαν



καὶ ταῖς ἄλλαις τέσσαρσι βάσεων θέσει, αἵτινες ἐδήλουν κιονοστοιχίαν ὀλόκληρον κατὰ μῆκος, ἀνεγνωρίσθη ἔτι καὶ ἀρχὴ δευτέρας κιονοστοιχίας, συγκειμένης ἐκ κίωνων μικροτέρων κατὰ ἓν τρίτον διαστάσεων ἔμπροσθεν τῆς μείζονος σειρᾶς ἐν συμμετρῶ ἀποστάσει διότι πρὸς τὸν ἐκ Πεντελυσίου λίθου ἐκείνον ὀρθοστάτην τὸ μαρμάρινον ἔδαφος ἀφοῦ ἐξεπλήθη ὑπὸ πολλῶν βροχῶν ἔδειξε κύκλον τινὰ, οὗ τὸ ἔμβαδὸν, ἑτερόχρουν ὄν τῆς λοιπῆς ἐπιφανείας, τεκμηριοῖ σαφῶς, ὅτι βάσις ἦν ἐπ' αὐτοῦ κίονος, ὅστις βεβαίως εἶχε τοὺς ὁμοίους του ἐν εὐθείᾳ πρὸς βορρᾶν γραμμῆ, ἔνθα ὅμως τὸ μαρμάρινον ἔδαφος ἐκλείπει, ἀφαιρεθέντων πρόπαλαι τῶν λίθων. Μέχρι δὲ τῆς δευτέρας ταύτης σειρᾶς ἦν τὸ ἀπὸ τοῦ τοίχου τοῦ πολυθύρου πλάτος τῆς στοᾶς, ἀναπεπταμένης πρὸς δύοσιν, εὐθύς δὲ μετὰ τοὺς κίονας βαθμίδες ἐφάνησαν τρεῖς, ἀπὸ τοῦ ὀρθοστάτου λαμβάνουσαι τὴν ἀρχὴν, καὶ ὑπ' αὐτὰς αὐτὰς τις εἶναι ἐν λίθῳ ἐσκαμμένη ἐπιμελῶς, ἣτις πιθανῶς παρ' ὄλον τὸ μῆκος τῶν βαθμίδων οὔσα ἐξεργασμένη, ἐχρησίμευεν πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ὑετίων ὑδάτων· ἔτι πρὸς τῷ βορείῳ ἄκρῳ τῆς οἰκοδομῆς εἰς ἓν τῶν οἰκημάτων ζητοῦντες ἐστρωμένον ἔδαφος, τοῦτο μὲν δὲν εὔρομεν, εἰς βάθος δὲ ἱκανὸν εἶδομεν παρά τι φρέαρ, καὶ πρότερον γινωσκόμενον, οἰκοδομὴν τινα ἀλλόκοτον καὶ δυσεξήγητον μετὰ χωρισμάτων τινῶν, λοξῶς δὲ ὑπὸ τὰ θεμέλια τοῦ ἄνω οἰκοδομήματος χωροῦσαν ἀπὸ βορρᾶ καὶ δύσεως πρὸς νότον καὶ ἀνατολάς. Ταῦτα καὶ εἰ τι ἄλλο ἔδειξε σαφέστερον ἢ ἀνασκαφῆ, θέλουσιν ἰχνογραφηθῆ, ὡς καὶ πέρυσιν, ὑπὸ τοῦ ἀξιότιμου ἡμῶν ἑταίρου Ἰω. Παπαδάκη καὶ ἐκδοθῆ μετὰ τῆς ἐκθέσεως ταύτης πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ πρώτου σχεδίου (\*).

Τῶν δὲ εἰς μέγα πλῆθος ἀνασκαφειῶν ἐνταῦθα ἐπιγραφῶν προέχουσιν ὁμολογουμένως τὰ περὶ ἐφήδων καὶ τῶν κοσμητῶν αὐτῶν πολλὰ ψηφίσματα, ἐξ ὧν τινὰ, ἐκδοθέντα ἐν τοῖς τῶν Ἀθηναίων περιοδικοῖς συγγράμμασιν, ἐκίνησαν οὐκ ὀλίγον τὴν περιέργειαν τῶν ἀρχαιολογούντων, ἃ τε περιέχοντα πολλὰς καὶ ποικίλας εἰδήσεις περὶ τῆς ἐν τοῖς πρὸ Χριστοῦ ῥωμαϊκοῖς χρόνοις διοργανώσεως τῶν Ἀθήνησιν ἐφήδων καὶ τοῦ βίου αὐτῶν, περὶ θρησκευτικῶν τελετῶν, καὶ ἄλλων τινῶν, ὅλως ἀγνώστων μέχρι τοῦδε ἐκ τῶν βιβλίων, ἰδίως δὲ ἐφέιλκυσε τὴν προσοχὴν πολλῶν ἢ ἐν τοῖς ψηφίσμασι τούτοις δις γινομένη μνεῖα τοῦ Πτολεμαίου γυμνασίου καὶ βιβλιοθήκης ἐν αὐτῷ. Εἰς τοῦτο δὲ μάλιστα ἐστήριξάν τινες τὴν δόξαν, ἣν ἀνωτέρω ἀνέφερα, ὅτι τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο εἶναι τὸ Πτολεμαῖον γυμνάσιον, τὸ ὑπὸ τῶν παλαιῶν Κικέρωνος καὶ Παιουσανίου μνημονευόμενον, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ δεύτερος τῶν συγγραφέων τούτων λέγει (1,17,2) ὅτι τὸ Πτολεμαῖον οὐ πολὺ ἀπέειχε τῆς ἀγορᾶς καὶ ἦν πρὸς τῷ Θησεῖῳ. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐν τοῖς ψηφίσμασι τοῖς ἐνταῦθα εὔρεθεισι δὲν ἀνεγνώσθη φράσις λέγουσα διαρρήδην « καὶ στῆσαι τὴν στῆλην ἐν τῷ Πτο-

(\*) Ἐν ᾧ ἐτυπώτο ἢ παρούσα ἔκθεσις ἐγένετο μικρὰ ἀποπειρατῆριος ἀνασκαφῆ ἐν τῷ βορειοδυτικῷ τῆς οἰκοδομῆς ἄκρῳ, καὶ ἀνεδείξε καὶ ἐκεῖ τὰς ζητούμενας τρεῖς βαθμίδας, ἔτι δὲ καὶ 3—4 Πεντελυσίου λίθου ἐπιστύλια, τὰ ὅποια φαίνεται ὅτι εἶναι τῆς ἐξωτερικῆς ἐλάσσονος κιονοστοιχίας, καὶ τέλος ἓνα λίθον τοῦ ἑδάφους Ἰμῆπτειον, ἐφ' οὗ διαγινώσκειται τύπος τετραγωνικοῦ ὀρθοστάτου, ἀντιστοιχοῦντος ἐν τῷ μέρει τούτῳ πρὸς τὸν ἕτερον, τὸν ἐν τῷ νοτιοδυτικῷ ἄκρῳ σωζόμενον.



λεμαίω,» ἀλλὰ τὸ ἐν αὐτοῖς συχνὸν «καὶ στῆσαι ἐν τῇ ἀγορᾷ» δὲν ἐφάνη ἐναντίον εἰς τοὺς τοῦ Πausανίου λόγους· ἔπειτα πιθανώτατον ἐθεωρήθη, ὅτι ψηφίσματα περὶ ἐφήβων τόσον πολλὰ ὅσα εἶναι τὰ εὔρεθέντα, δὲν μετηνέχθηται ἐδῶ ἀλλαχόθεν, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἐν προσήκοντι τοῖς ἐφήβοις τόπω σταθέντα ἐν γυμνασίῳ, τούτῳ δὲ τῷ Πτολεμαίῳ, κατέπεσαν αὐτοῦ μετέπειτα καὶ νῦν ἀνευρέθησαν ἐνωκοδομημένα ὡς ἔτυχε ἐν ταῖς νεωτέραις ἐπὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων γενομέναις ἐκεῖ ὀχυρωματικαῖς προσοικοδομήσεσι καὶ ἰδίως ἐν τοῖς θεμελίαις τοῦ πύργου, ἐν ᾧ μέχρι χθὲς καὶ πρώην ἦτο ἡ ἐκκλησία ἢ καλουμένη Παναγία Πυργιώτισσα. Ὁμολογῶ, ὅτι ἡ δόξα αὕτη ἐφάνη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ εἰς ἐμὲ πιθανή, διότι καὶ ὑπὸ ἄλλου τινὸς ἔτι λόγου ὑπεδοθηεῖτό πως, τοῦ ὅτι, καθ' ἃ λέγουσιν, εὔρεθη ποτὲ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἐν βῆθρον ἐνεπίγραφον (τὸ ἐν C. I. Gr. ὑπ' ἀριθ. 360 τυπωθὲν), ὅπερ τινὲς ἐφθασαν νὰ συσχετίσωσι πρὸς ἕνα ἀνδριάντα, ὃν εἶδεν ὁ παλαιὸς Πausανίας ἐν τῷ Πτολεμαίῳ γυμνασίῳ· ἔτι δὲ ὀφείλω νὰ ἀναφέρω καὶ τὸ ἐξῆς· ὅτι ἐν ταῖς παρὰ τὴν Πυργιώτισσαν ἀνασκαφαῖς εὔρεθη καὶ λιθίνη τις κεφαλὴ νεανίου, φυσικοῦ μεγέθους, κεκοσμημένη ἀσυνήθει ὄλως κεφαλοδέσμῳ, τὸ ὅποιον μέρη τινὰ τῆς κόμης ἀφίνει νὰ διαφαίνωνται. Ταύτην ἀπεικονισμένην ἰδὼν ἀρχαιολόγος τις τῶν ἐν Ῥώμῃ, δέχεται ὡς ὁμοιάζουσαν μὲ τὴν ἐκ νομισμάτων γνωριζομένην κεφαλὴν τοῦ Ἰόδα τοῦ Β', βασιλέως τῆς Μυριτανίας· ἔπειδὴ δὲ οὗτος ἦν συγγενὴς τῶν Πτολεμαίων, ἐθεωρήθη πιθανόν, ὅτι ἡ εἰκὼν τοῦ ἐστήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ Πτολεμαίῳ γυμνασίῳ. Ἀλλὰ δὲν ἤργησαν νὰ ἀναδῶσιν εἰς τὸν νοῦν μου καὶ ὑποψίαι, ἀναλογιζομένου τὰ ἐξῆς· πρῶτον ὅτι τὸ βῆθρον ἐκεῖνο λέγεται καὶ ἄλλοῦ εὔρεθρον, δηλ. ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ξάνθη (\*), ἥτοι ἐκεῖ, ἐνθα ἡ ἑταιρία ἔκαμε τὰς δευτέρας τοῦ ἔτους τούτου ἀνασκαφάς, περὶ ὧν παρακατιῶν ὁμιλῶ· ἔπειτα αἱ ἐπιγραφαὶ αἱ παρὰ τὴν Πυργιώτισσαν εὔρεθῆσαι ἀναφέρουσιν ἔτι καὶ ἐν Διογένειον, πιθανῶς γυμνάσιον, καὶ μάλιστα τὴν ὑπὸ ἐνὸς τῶν κοσμητῶν γενομένην ἐπισκευὴν τοῦ καταπεσόντος περιδόλου του· δὲν εἶναι λοιπὸν πιθανόν ὅτι ἡ πρὸς τιμὴν τοῦ κοσμητοῦ τούτου στηθεῖσα στήλη ἐστήθη ἐν αὐτῷ τῷ Διογενεῖῳ; ἂν καὶ τοῦτο ῥητῶς ἐπὶ τῆς στήλης δὲν λέγεται, ἀλλὰ λέγεται ἐν ἀγορᾷ, διότι ἴσως γενικῶς ἠθέλησαν νὰ σημάνωσι τὴν θέσιν, τὸ δὲ Διογένειον ἠδύνατο νὰ ᾔνοι ἐν τῇ ἀγορᾷ ἢ παρὰ τὴν ἀγορὰν, καὶ τότε ἠθέλωμεν ἔχει ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς Πυργιωτίσεως τὰ λείψανα τοῦ Διογενείου. Ἀλλὰ πρὸ μικροῦ ἐπηξήθησαν ἔτι αἱ ὑποψίαι μου, ὅτε ἀνέγνω μνημονεύμενον τὸ Πτολεμαῖον καὶ τὴν βιβλιοθήκην του καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἄλλῃ, εὔρεθεισῃ ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταῖς γενομέναις ὑπὸ τῆς ἑταιρίας ἐν τῇ οὐκ ὀλίγον ἀπεχούσῃ θέσει τοῦ ἁγίου Δημητρίου Κατηφόρη, ἥτοι ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου Ξάνθη. Λοιπὸν καὶ ἐδῶ Πτολεμαῖον νὰ δεχθῶμεν διὰ τὴν ἐπιγραφὴν; ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ἰδίᾳ θέσει τοῦ ἁγ. Δημητρίου τοῦ Κατηφόρη καὶ τὸ Διογένειον πλείους ἀναφέρεται (\*\*), ἂν καὶ, ὡς θέλει προῖων ὁ λόγος μου δηλώσει, ἐκεῖ οὐδὲν ἴχνος παλαιῶ

(\*) Ἴδε εἰσαγωγικὴν σημείωσιν τοῦ Boeckh εἰς τὸν ἀρ. 360 τοῦ C. I. Gr.

(\*\*) Καὶ μάλιστα σήμερον, 28 Αὐγούστου 1861, ὅτε τυποῦται ἡ σελὶς αὕτη, ἀνεγνώσθη πρώτην φράσιν διαβῆδην ἐν ψηφίσματι ἀνευρεθέντι ἐν τῇ παρὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον Κατηφόρη θέσει ἡ φράσις· «καὶ στῆσαι ἐν τῷ Διογενεῖῳ».



οικοδομήματος εὐρέθη. Τί δὲ πλέον; καὶ τέμενος Θησεῖος δυνάμεθα νὰ ζητῶμεν ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ ἀγ. Δημητρίου θέσει, ἂν προσέξωμεν εἰς στήλας νικητῶν τοῦ ἀγῶνος Θησείων αὐτόθι ἀνευρεθείσας, ἐν αἷς λέγεται, ὅτι αἱ στήλαι ἐν τῷ τοῦ Θησεῖος τεμένει ἀνεστηλώθησαν. Τούτων λοιπὸν οὕτως ἐχόντων, τί ἄλλο ῥητέον, εἰμὴ ὅτι μάρμαρα διάφορα ἐνεπίγραφα μετακομίζοντο πολλὰ ἀπὸ ἄλλας εἰς ἄλλας θέσεις, ἴσως ὅχι μακρὴν ἀπεχούσας, ὡς ὕλη ἀπλῶς οἰκοδομικῆ, καὶ ὅτι διὰ νὰ ἀποφασίσῃ τις νὰ ὀνομάσῃ ἐν οἰκοδόμημα γυμνάσιον, πρέπει πρῶτον τὸ σχῆμα αὐτοῦ νὰ εἶναι ἐναργῶς τὸ εἰς γυμνάσια προσῆκον, ἔπειτα ἐξ ἄλλων σαφῶν ἐνδείξεων καὶ ὄνομα εἰς αὐτὸ κύριον νὰ δώσῃ, τὸ ἀπὸ τοῦ κτίστου· ἀλλ' ἐδῶ ἐρχόμεθα εἰς τὸ δυσχερέστατον τῶν ζητημάτων. Τὰ παλαιὰ γυμνάσια, εἶναι πιθανώτατον καὶ σχεδὸν βέβαιον, ὅτι εἶχον σχῆμα καὶ διαιρέσεις ποικίλας, οὐχὶ στερεοτύπους, οὕτως εἶπεῖν, ὥστε νὰ εἶναι εὐκόλον ἀναφαινόμενα νῦν τινα ἐρείπια εὐθύς νὰ τὰ ἀναγνωρίζωμεν ὡς γυμνασίων, καὶ ἐγὼ ἐμολογῶ, ὅτι ἀναγνοῦς κατ' αὐτὰς ἐν τινι περιοδικῷ συγγράμματι, ὅτι τὰ παρὰ τὴν Πυργιώτισσαν ἐρείπια ὁμοιάζουσι τὰ ἐν Ἱεραπόλει καὶ Ἐφέσῳ σωζόμενα γυμνάσια, (\*) δὲν ἐπέισθην ἐι' ἔλου περὶ τούτου, ἀφ' οὗ παρέβαλα τὰ σχέδια τῶν ἐκεῖ πρὸς τὰ ἐδῶ ἐρείπια· διότι τί βλέπομεν; Ὅσον μέχρι τοῦδε τὰ παρὰ τὴν Πυργιώτισσαν ἐξεκαθαρίσθησαν, δεικνύουσιν ἀπλούστατον σχέδιον στοᾶς μακροῦς μὲ οἰκημάτια, οὐδὲν δὲ τῶν πολλῶν ἐκεῖνων μερῶν, ἃ δεικνύουσι τὰ πολυσύνθετα τῆς Ἱεραπόλεως καὶ Ἐφέσου γυμνάσια· παρατηρηθῆτω δ' ἔτι καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ ἐκεῖνα τὰ δύο πλείστον ἔσον διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων. Ὡστε ἐγὼ τὸ γε ἐμὸν μέρος ἐπέχω νῦν περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀποδοτέου εἰς τὴν παρὰ τὴν Πυργιώτισσαν πολυθύρον οἰκοδομήν.

Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις καὶ τεχνιτῶν ἀρχαίων ὀνόματά τινα ἄγνωστα εὐρέθησαν καὶ Ἀττικῶν ἀρχόντων ἐπωνύμων πολὺ πλείονα, καὶ λείψανα γλυπτικῆς τέχνης οὐκ ὀλίγα, ἐν οἷς ἐξέχει ἡ προμνησθεῖσα κεφαλή. Παρὰ ταύτην συγκρινόμενα τὰ λοιπὰ φαίνονταί πως ἡττονος λόγου ἄξια, οἷον κεφαλή τις Σειληνοῦ, φυσικοῦ μεγέθους, μὲ τρύπας τινὰς ὑπὲρ τὸ μέτωπον διὰ νὰ ἐναρμόζῃται πιθανῶς μετάλλινος στέφανος εἰς αὐτάς, ποῦς κολοσσαῖος ἐπὶ τῆς πλίνθου, τέχνης λίαν ἐπιμελοῦς, κορμὸς Ἐρμοῦ μετὰ κηρυκείου, μεγάλη ἀνάγλυπτος προσωπίς, μικρὸν Πανὸς εἰδώλιον συρίζοντος καὶ πολλὰ τεμάχια ἄλλα, μάλιστα ἐνδε-  
δυμένων μορφῶν.

Πήλινα δὲ εὐρέθησαν λύχνοι τινὲς κοινοί, ἔχοντες τὸ πολὺ ἐν Α ὑποκάτωθεν, καὶ τινες κέραμοι ἡγεμόνες ἐνεπίγραφοι, ἔργα τέχνης τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Χαλκᾶ δὲ τινα σκευὴ μικρὰ εὐρεθέντα δὲν εἶναι πολλῆς περιεργείας ἄξια, ἐκτὸς ἴσως ἑνὸς ἐν εἶδει ἵπποποτάμου, καὶ ἐπιχρυσωμένου ποτῆ, νομίσματα δὲ χαλκᾶ καὶ ἀργυρᾶ ὀλίγα ἀνελέχθησαν, τῶν Βυζαντινῶν μάλιστα καὶ τῶν Φραγκικῶν χρόνων.

Καὶ ταῦτα μὲν συντόμως τὰ κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τῆς Πυργιώτισης. Ἄν οἱ παρικοῦντες καὶ ἐποικοῦντες ἔτι ἐν τῇ θέσει ἐκεῖνη ἦσαν εὐκολώτεροι εἰς εὐλόγους διαπραγματεύσεις πρὸς παραχώρησιν τῶν ἀναγκαιούτων εἰς τὰς σκαφὰς οἰκοπέδων των, καὶ ἂν ἡ ἐται-

(\*) Ἴδε Φιλίστορος, τεύχος 5 καὶ 7, σελ. 266—267 (ἄρθρον Π. Περδάνογλου).



ρία ἢ ἡ κυβέρνησις εἶχον περισσότερα νὰ διαθέσωσι χρήματα πρὸς ἀγορὰν αὐτῶν, ἢ ἀνασκαφὴ αὐτὴ ἤθελε περαιωθῆ κατ' εὐχὴν, καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς πόλεως ἤθελεν ὠραϊσθῆ μεγάλως, ἀναδεικνυμένου καθ' ἕλον τὸ ἐξαισιὸν μῆκος τοῦ ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ἐν χαμηλοτέρῳ μὲν πάντοτε ἐδάφει, ὁγλ. τῷ ἀρχαίῳ τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐπιμελῶς κεκαθαρισμένῳ καὶ περιπετραγμένῳ· νῦν δὲ τὰ ἐκεῖ ὅπως διετέθησαν ὑπὸ τῆς ἀτελειώτου μεινίας ἀνασκαφῆς, ὁμολογητέον ὅτι εἶναι ὡς τὰ καθ' Ὅμηρον οἰκία τοῦ Πλούτωνος, σμερδαλέα, εὐρώεντα, τὰ τε στυγέουσι θεοὶ περ, καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ ἄνθρωποι, ἐκτὸς τῶν εἰδικῶν ἀρχαιολόγων.

Β'. δὲ ἀνασκαφὴν ἐπεχείρησεν ἡ ἐφορία τῇ 16 Ἰανουαρίου 1861 ἐνταῦθα πάλιν ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ὑπὸ τινῶν ὀνομασθεῖσαν θέσιν τοῦ νεωτέρου Πρυτανείου, ἣτις εἶναι ὡς 300 βήματα πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὀκταγώνου πύργου τῶν ἀνέμων, ἐνθα ποτὲ ἦτο ἐκκλησία τοῦ ἀγίου Δημητρίου τοῦ Κατηφόρη, καὶ ἐφαίνετο ἐκεῖ πλησίον παλαιὸς τις ὑπὲρ γῆς τοίχος ὑψηλός, διήκων ἐπὶ 80 περίπου βήματα ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ ποιῶν μικρὰν κλημὴν πρὸς ἀνατολὰς. Ὁ τοίχος οὗτος, ἔχων εἰς τὰ κάτω μέρη του εὐμεγέθεις λίθους κατὰ τινὰ εὐρυθμίαν τετραγμένους καὶ ἐνθεθεμένον καὶ διάζωμα, παρείχε κατὰ πρῶτην προσβολὴν ἔμφασιν κανονικοῦ τινος ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ἔθεν ἴσως καὶ ὠνομάσθη ἀπεριέργως Πρυτανεῖον· ἀλλὰ προσεκτικώτερον θεωρούμενος, κατεφαίνετο ἀτάκτως ὠκοδομημένος ἐκ παντοίων μεγάλων λίθων καὶ πωρίνων καὶ μαρμαρίνων. Ἐπειδὴ δὲ τὰς πρὸς δύσιν τοῦ τοίχου τούτου ἰδιωτικὰς οἰκίας εἶχε πρὸ καιροῦ ἡ Κυβέρνησις ἀγοράσει καὶ κατεδαφίσει, ἐζητήσαμεν καὶ ἐδόθη ἡμῖν ἡ ἀδεία ἵνα ἀνασκάψωμεν τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ συντελέσωμεν, εἰ δυνατόν, εἰς γνῶσιν τῆς ἀληθοῦς τῶν ἐρείπιων ὀνομασίας· διότι ἐκτὸς τῆς ἄνω μνησθείσης τοῦ Πρυτανείου, ἦτο καὶ ἄλλη ἐν χρήσει παρὰ τοῖς εἰκαστικῶς ἀρχαιολογοῦσιν, ἡ ναοῦ τοῦ Σαράπιδος.

Εὐθὺς ἀρξάμενης τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἀπεδείχθη ἐναργῶς, ὅτι ὁ ὑπερέχων ἐκεῖνος τοίχος ἦτο συγκεῖμενος ὅλος σχεδὸν ἐξ ἐνεπιγράφων βάρων ἀγαλμάτων καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, καὶ ἤδη ἐπέθοντο πάντες, ὅτι δὲν ἦτο ἄλλο τι τὸ κτίσμα τοῦτο, εἰμὴ ἐχυρωματικοῦ τινος τοίχου γραμμῆ, καὶ σχεδὸν βεβαίως ἡ ἐξακολούθησις τοῦ παρὰ τὴν Πυργιωτίσσαν, ὅστις πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ ἄκρου τῆς ἀκροπόλεως ἀρχόμενος κατέρχεται λεληθότως μέχρι τῆς Πυργιωτίσσης πρὸς βορρᾶν καὶ χωρεῖ ἐτι μέχρι τοῦ ἄκρου τοῦ βορείου τῆς πολυθύρου οἰκοδομῆς, εἶτα δὲ στραφεὶς ἐκεῖ πρὸς ἀνατολὰς, καταφθάνει ὑπογείως ἐν τῇ γραμμῇ τῆς νῦν καλουμένης ὁδοῦ Ἀδριανοῦ τὰ ὀπισθεν τοῦ Μενδρεσέ, ἐνθα καὶ ἀναφαίνεται ἐπὶ μικρὸν, προβάς δ' ἐτι πρὸς ἀνατολὰς ὑπογείως, ἀναφαίνεται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Χωματιανοῦ, καὶ ἀρθεὶς ἐκεῖ εἰς ὕψος 5 περίπου μέτρων, κάμπτει πρὸς νότον καὶ τὴν βορειοανατολικὴν ἄκρην τῆς ἀκροπόλεως, ἐξαφανίζεται δὲ μετ' ὀλίγον εἰσχωρήσας εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Γάσπρη. Οὕτω γνωσθέντος τοῦ πράγματος, ἀπεφασίσθη ἡ κατεδαφίσις τοῦ τοίχου, ἵνα λάβωμεν γνῶσιν τῶν ἐν αὐτῷ εἰς πλῆθος μέγα ἐνωκοδομημένων ἐνεπιγράφων λίθων καὶ ἴδωμεν, ἂν κάτω τοῦλάχιστον εἰς τὸ βάθος εὐρεθῶσι θεμέλια ἄλλα κανονικὰ ἀρχαιοτέρας οἰκοδομῆς. Εὐτυχῶς, ἀφ' οὗ κατεδαφίσθη τὸ τῆ Κυβερνήσει ἀνήκον



μέρος, καὶ προέβημεν πρὸς τὸ προσεχές, ἐφ' οὗ εἶχεν ὁ κ. Γάσπαρης προστεριδόμενα ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους δωμάτια τινα, δὲν ἀπηντήσαμεν οὐδὲν ἐμπόδιον· διότι πολὺ εὐγε- νῶς συνήνεσεν ὁ ἰδιοκτήτης εἰς τὴν κατεδάφισιν, παραχωρήσας τῇ ἐταιρίᾳ καὶ εἰ τι ἤθελεν εὐρεθῆ γλυπτὸν ἢ ἐνεπιγράφον ἐν τῷ τοίχῳ· ἢ δὲ ἐφορία προσωμολόγησεν αὐτῷ ἀσμένως τὴν ἀνοικοδόμησιν πάλιν ἑτεροῦ τοίχου ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως, ἀναγκαίου πάντως εἰς τὰ ἐπισθεν οἰκήματα, καὶ οὕτω προέβη τὸ ἔργον.

Λέγομεν νῦν, τί εὐρέθη ἐν ταῖς σκαφαῖς, αἵτινες παρετίθησαν μέχρι τῆς 25 Μαΐου, ὅτε ἐκρίθη πρέπον νὰ ἀνασταλῶσιν ἕνεκα τοῦ ἐπελθόντος καύσωνος.

Ἐπὶ μέτρα περίπου 10 ἀπὸ τοῦ τοίχου πρὸς δυσμὰς, γενομένης σκαφῆς εἰς βάθος 4 καὶ 5 μέτρων μέχρις οὗ ἐφάνη κιμωλία γῆ εἰς πολλὰ μέρη καὶ πλησιέστατα τῷ τοίχῳ καὶ μακρότερον αὐτοῦ, δὲν εὐρέθησαν οὐδενὸς κανονικοῦ οἰκοδομήματος θεμέλια, ἀλλ' ὁ τοίχος ἐφάνη ὡν παχύτερος κάτω καὶ περιέχων γόμον παντοίων γλυπτῶν καὶ ἀρχι- τεκτονικῶν λειψάνων. Καὶ ἐκ μὲν τῶν ἀνωτέρων στοιβάδων του ἀνεσύρθησαν ὀγκωδέστατα βάρθρα ἐνεπιγράφα, δηλοῦντα τιμηθέντας ἀνδρας διαφόρους, ἀλλαχθὲν ἡμῖν ἀγνώστους, ἀκμάσαντας δὲ ἐν ταῖς Μακεδονικοῖς καὶ Ῥωμαϊκοῖς χρόνοις, ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων ἐξήχθη τοῦτο· πλαισιότεραι δὲ τῶν καλλιόνων τῆς Ἑλλάδος χρόνων ἐπιγρα- φαὶ μόλις 5—6 εὐρέθησαν, πλὴν ἱκανῶς σπουδαῖαι. Κατωτέρω δὲ ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στη- λαι πλακώδεις, ἔχουσαι μακροτάτας ἀναγραφὰς ἐφήδων καὶ τῶν γυμνασιακῶν αὐτῶν ἀρ- χόντων, ὧν οὐκ ὀλίγαι καὶ μὲ ἀνάγλυφα κεκοσμημέναι, παριστάνοντα ἢ τὰς ἀμιλλὰς τῶν ἐφήδων τὰς ἀγωνιστικὰς, ἢ τὴν στέψιν τῶν κοσμητῶν αὐτῶν, ἢ καὶ τὰ δύο συνάμα. Τῶν πολυπληθῶν στηλῶν τούτων ὀλίγαι μὲν φαίνονται τοῦ ἀ. μ. X. αἰῶνος, αἱ πολὺ πλείονες δὲ εἶναι τοῦ β'. ἰδίως δὲ τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τῶν Ἀντωνίνων, τινὲς δὲ καὶ εἰς τὸν γ'. αἰῶνα καταβαίνουσι (\*). Καὶ ἡ μὲν τέχνη τῶν ἀναγλύφων τῶν ἐπὶ τῶν στηλῶν εἶναι πολὺ ταπεινὴ βεβαίως, ἀλλ' αἱ ἀναγραφαὶ αὐταὶ εἶναι περιεργόταται. Καθὼς δὲ τὰ ἐν τῇ Πυργιω- τίσῃ ἀνασκαφέντα ψηφίσματα τὸν παλαιότερον βίον τῶν Ἀθῆναιων ἐφήδων διεφώτισαν, δηλ. τῶν μικρῶν π. Χρ. χρόνων, οὕτως αὐταὶ τὸν νεώτερον, οὐχὶ μὲν περιγραφικῶς, ἀλλ' ὀνο- μαστικῶς τὸ πλεῖστον καὶ ὑπαινικτικῶς διαφωτίζουν ἱκανῶς, καὶ ἀρχόντων ἐπωνύμων πολλὰ νέα ὀνόματα παρέχουσιν. Εὐρέθησαν ὅμως καὶ 4 ἢ 5 στηλαι, αἵτινες ἔχουσι ψηφί- σματα τοῦ πλαισιότερου εἶδους, διαλαμβάνοντα περιεργότατά τινα περὶ ἀγωνοθετῶν, ὡς καὶ εἰδήσεις τινὰς τοπογραφικὰς καὶ περὶ τῆς ἐσωτερικῆς τῶν πολιτικῶν συνεδρίων διαρρυθμί- σεως. Τὸ δὲ σημαντικώτερον ἴσως, εὐρομεν αὐτόθι καὶ ὑπὲρ τοὺς 30 Ἑρμῆς τῆς λεγομένης τετραγώνου ἐργασίας ἐνεπιγράφους πάντας καὶ εἰς τιμὴν κοσμητῶν ἰδρυμένους· ἐπειδὴ δὲ οὗτοι μὲν εὐρέθησαν ἀκέφαλοι, πρὸ αὐτοῦ δὲ κεφαλὰ 3 1/2, μεγέθους ἀναλογουῦντος ἐν γένει πρὸς τοὺς λαίμους τῶν Ἑρμῶν, πιθανώτατον εἶναι καὶ σχεδὸν βέβαιον, ὅτι ἔχομεν ἐν αὐταῖς τὰς εἰκόνας τῶν κοσμητῶν ὀλοκλήρου σειρᾶς ἐνιαυτῶν ἐκ τῶν μέσων τοῦ β'. μ. Λ.

(\*) Τούλάχιστον ἐν μιᾷ βλεπομένῃ μνημονευόμενον τὸν ἀγῶνα Γορδιάνειαν, ὅστις τ' ὄνομα ἔχει ἀπὸ ἐνὸς τῶν τριῶν Καισάρων τῶν ἀρξάντων περὶ τὰ 240 μ. Χ.



αιῶνος. Δοκιμὴ ἀκριβῆς τοῦ νὰ προσαρμοσθῇ τις τῶν κεφαλῶν εἰς σῶμα Ἑρμοῦ δὲν ἐγένετο εἰσέτι· διότι δὲν ἦτο καὶ πολὺ εὐκολον τὸ πρᾶγμα· ἀπαιτεῖται νὰ προηγηθῇ ἡ ἀρμοδία αὐτῶν τοποθέτησις καὶ ἡ καθάρισίς των ἀπὸ τῆς σκληρῶς ἐπικεκολλημένης αὐτοῖς ἀμμοκοινίας καὶ τῶν κεράμων. Μέλλει δὲ πάντως νὰ γίνῃ μετ' οὐ πολὺ καὶ τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ τότε θέλομεν γνωρίσει τοὺς ἄνδρας ἐκείνους ὀνομαστί. Τούτων τινὲς ἔχουσι μάλα ἐκφραστικὸς χαρακτῆρας, καὶ ῥητέον, ὅτι οἱ ποιήσαντες τὰς εἰκόνας των δὲν ἦσαν ἀξιοκαταφρόνητοι τεχνῖται· ἀλλὰ τὸ μᾶλλον εὐχάριστον εἶναι, ὅτι αἱ κεφαλαὶ αὗται εἶναι σωτάτα, ἐλίγων ἐξαιρουμένων, καὶ περὶ τούτου ἐπέρχεται μοι νὰ εἶπω, ὅτι δὲν φαίνεται ποσῶς ἡ ἀποκοπὴ αὐτῶν γενομένη μετὰ ἐργῆς ἢ ἀδιαφορίας. Τὸ δὲ ἐναντίον ἂν εἶπη τις, μᾶλλον θὰ ἀληθεύσει· ὅτι μετὰ προσοχῆς πολλῆς καὶ ἐπιτηδειότητος χειρικῆς ἀποτιμηθεῖσαι, μᾶ ἴσως μόνῃ βραεὶς πληγῆ, ἐναπετέθησαν προμηθῶς ἐν τῇ τοιχοδομίᾳ αἱ γεραραὶ αὗται κεφαλαί. Ἡ ἀνάγκη ἴσως ἡ κραταιὰ, ἐπικειμένου φόβου εἰσβολῆς βαρβάρων (ἔστω περὶ τοὺς χρόνους Οὐαλεριανοῦ Καίσαρος, ὡς καὶ πέρυσιν εἶπομεν) ἠνάγκασε τοὺς Ἀθηναίους νὰ περιφράξωσι διὰ τάχους στενοτέρῳ τινὶ περιβόλῳ τὴν πόλιν των, καὶ τότε χρῆσιν ποιησάμενοι τῶν προστυχόντων μνημείων καὶ οἰκοδομῶν, ἐγκατέθεσαν μὲν πρὸς ἄλλοις πολλοῖς καὶ ταῦτα τῆς γλυπτικῆς τὰ ἔργα, ἀπέδειξαν ὅμως διὰ τῆς προμηθοῦς αὐτῶν ἐνθέσεως καὶ τὸ οὐδόλως βανδαλικὸν αὐτῶν ἦθος. Τοῦτ' αὐτὸ, στοργὴν εὐλαδῆ πρὸς τὰ τῆς τέχνης πρετῆρησαν καὶ ἄλλοι πρὸ ἡμῶν εἰς ἀνασκαφὰς ἐπιστατήσαντες ἐν Ἀθήναις, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐνταῦθά τε καὶ παρὰ τὴν Πυργιώτισσαν, διότι καὶ ἡ κεφαλὴ ἐκείνη ἡ νομιζομένη τοῦ Ἰόδα, περὶ ἧς πρὸ μικροῦ ἔλεγον, εὐρέθη μάλα προμηθῶς ἐν τινὶ κοιλώματι στερεωτάτου τοίχου ἐντεθειμένη. Ἐνταῦθα ἀναγκαῖον κρίνω νὰ εἶπω μίαν λέξιν περὶ τοῦ ἐν ταύτῃ τῇ θέσει ἐναπομένουτος ἔργου τῶν μεθ' ἡμᾶς ἐφόρων. Εὐκταῖον εἶναι νὰ χωρήσῃ ἡ σκαφή καὶ πρὸς βορρᾶν μὲν, παρακολουθεῖσα τὸν ἐτι ὑπερέχοντα τῆς γῆς τοῖχον, μάλιστα δὲ πρὸς νότον καὶ ἀνατολὰς, ἔνθα τὰ θεμέλια προφαίνουσι πολλοὺς λίθους γλυπτοὺς καὶ ἐνεπιγράφους. Τότε ἴσως θέλομεν μάθει, προστιθεμένων ταῖς ἤδη πολλαῖς εὐρεθείσαις ἐπιγραφαῖς καὶ ἄλλων, τί ποτε ἦν τὸ ἐν αὐταῖς εὐχὴ ἄπαξ, ἀλλὰ πλεονάκις μνημνευόμενον Διογένειον, καὶ ἂν ἡ θέσις του ἦν ἐνταῦθα μᾶλλον, ἢ παρὰ τῇ Πυργιώτισσῃ (\*).

Εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην εὐρέθησαν καὶ τεμάχια γλυπτικῆς πολλὰ, μάλιστα μορφῆς τινος ἀνδρικῆς πλέον ἢ φυσικοῦ μεγέθους, ἧτις ἦτο εἰς εὐχὴ ἤρεμον στάσιν παρεσταμένη· δὲν εἰξεύρομεν ἂν πάντα τὰ μέλη αὐτῆς εὐρεθῶσιν· ἐτι δύο ἐπὶ βάθρων ἀνάγλυφα, ὧν τὸ ἐν ἔχει τρίποδας, ἴσως ὄν χρηρηγικὸν ἀνάθημα, τὸ δὲ καλῶς ἐξεργασμένα ζεύγη ἵππων πλείονα καὶ ἀνὰ ἓνα ἄνδρα ἐφεστῶτα· ἐτι παντοῖα μικρὰ ἀρχαῖα, τὰ ἑποῖα πάντα ἐπιμελῶς συνήχθησαν, ἂν καὶ ἐλίγης ἐν γένει ἀξίας, καὶ δὴ καὶ νομίσματα χαλκᾶ περὶ τὰ 75 καὶ 2—3 ἀργυρᾶ, τὰ πλείστα Βυζαντινὰ καὶ Φραγκικὰ.

Ἐδαπανήθησαν δὲ εἰς τὰς δύο ὁμοῦ ἀνασκαφὰς κατὰ τὸ ἐνιαύσιον διάστημα δρ. 11,302.

(\*) Ἴδὲ καὶ τὴν ὀπίσω ἐν σελ. 16 δευτέραν σημείωσιν.



Εἰς τὸ πρῶτον τοῦτο συμπεριλαμβάνεται καὶ τὸ δευτέρου εἰς ἐπισκευὰς καὶ ἀνοικοδομήσεις αὐτόθι γενομένας, ὡς καὶ τὸ δι' ἀγορὰν μηχανῶν τινῶν καὶ σκευῶν ξυλίνων τε καὶ σιδηρῶν, χρησιμευσόντων καὶ εἰς τοὺς μεθ' ἡμᾶς. Ἡ δαπάνη αὕτη οὐδόλως εἶναι δυσανάλογος πρὸς τὰ ἐκ τῶν ἀνασκευῶν κερδηθέντα· διότι αἱ μὲν ἀναφανείσαι ἐπιγραφαὶ εἶναι ὁμολογουμένως ἀνεκτίμητοι, αἱ δὲ εἰκόνες τῶν κοσμητῶν καὶ τὰ ἐφρηβικὰ ἀνάγλυφα, θεωρούμενα ὁμοῦ ὡς συλλογὴ ἔργων τέχνης μιᾶς ὠρισμένης ἐποχῆς, μεγάλως καὶ αὐτὰ πρέπει νὰ τιμηθῶσι.

Καὶ ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν ἀνασκαφὴν γενομένην ἐνεργεῖα τῆς ἐταιρίας ἠθέλομεν ἔχει νὰ σᾶς ἀναφέρωμεν ἐφέτος, ἐὰν ἡ τέλεσις τοιούτων ἔργων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἦτο εὐκόλος, ἀλλ' εἶναι δυσκολωτάτη, ἵνα μὴ εἶπω ἀδύνατος, μάλιστα, ὡς φαίνεται, ἕνεκα ἐλλείψεως ἀνδρῶν εἰδικῆς ἱκανότητος, οὐχὶ δὲ τόσῳ τῶν χρηματικῶν μέσων. Ὅθεν ὅπως ἢ πρὸ διετίας ἀγγελεθεῖσα ὑμῖν ἀνασκαφὴ παρὰ τὸ παλαιὸν Μεθύδιον τῆς Ἀρκαδίας ἔμεινεν ἀνεργητος, οὕτω καὶ ἄλλη ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ πάλιν, παρὰ τὴν Τεγέαν, προταθείσα εἰς τὴν ἐταιρίαν ἀνασκαφὴ κατὰ μῆνα Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους μετὰ πολλοῦ, ὡς ἐφαίνετο, ζήλου τῶν προτεινάντων, δὲν ἐτελέσθη πρῶτος, ἀν καὶ ἡ ἐφορία ἔσπευσε τὸ καθ' ἑαυτὴν νὰ τὴν διευκολύνῃ ὑποσχέσει χρηματικῆς χορηγίας καὶ διορισμῶ ἐπιτροπῆς καταλλήλου, μελλούσης νὰ ἐπιστατήσῃ· ἀλλ' οὐδὲν ἐνεργήθη, μετατεθέντος μὲν ἀλλαχθεῖ ἐνὸς τῶν ἐπιτρόπων τῆς ἐταιρίας, ὄντος καθηγητοῦ ἐν Τριπόλει, μετὰ δὲ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ δι' ἄλλου ἐπιτρόπου, ἐπελθόντων ἄλλων κωλυμάτων, ἃ περιττὸν νὰ ἐκθέσῃ τις.

Ἄλλ' ὅμως μικρὸν τι τοιοῦτο ἔργον ἐγένετο οὐχὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις μακρὰν, ἀλλ' ἐν τοῖς προθύροις τῶν Ἀθηνῶν, ἐν Πειραιεῖ, ἔνθα ἡ ἐφορία κρίνασα καλὸν νὰ ἀνορύξῃ τάφους ἀρχαίους ἐπ' ἐλπίδι εὐρέσεως ἀγγείων, ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ καὶ ἔμπειρον τῶν τοιούτων σκαφῶν ἄνθρωπον ἐπὶ ἀμοιβῇ καὶ ἕνα τῶν ἐταίρων ἐπιστήμονα καὶ πρόθυμον ἀφιλοκερδῶς νὰ ἐπιστατήσῃ τοῦ ἔργου, τὸν κ. Π. Περβάνογλου· καὶ οὕτως ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἀνοιχθέντων τάφων περὶ τοὺς 70, εὐρέθησάν τινα πῆλινα ἀγγεῖα, ἀλλ' ἐλίγα μὲν γραφεῖς, καὶ ἐπιγραφαὶ τινὲς ἐπιτύμβιαι, ἔτι δὲ τρία κομψὰ ἀλαβάστρινα μικρὰ ἀγγεῖα μετὰ τῶν ὑποφαιλίων των, τὸ δὲ περιεργότατον ἴσως, μικρὰ στρογγύλα τυπάρια λευκῆς τινοῦ ἀργιλλώδους μάζης, τὸν ἀριθμὸν 14, τὰ ὅποια, ἢ ὡς λευκὸν ἔντριμμα τοῦ προσώπου ἐχρησίμευαν, ἢ ὡς σμηστική ὕλη, σαπῶνιον· καὶ ψιμμουθίου δὲ ἐρυθροῦ εὐρέθησαν ἐλίγα λείψανα ἐν ἄλλῳ τάφῳ, ὡς καὶ ἀτοπτρὰ τινα χαλκᾶ μικρὰ καὶ ἀπλούστατα. Καὶ αὕτη μὲν ἡ σκαφὴ ὡς δοκίμιον μεῖζονος ἄλλης τοιαύτης καὶ εὐτυχεστέρας, καλὸν ὅτι ἐγένετο (\*).

Ἐπισκευὴν δὲ τινα ἢ περιποίησιν ἀρχαίου μνημείου μόλις ἔχομεν νὰ σᾶς ἀναφέρωμεν μίαν· τὸν χώρον τὸν περὶ τὴν Κασταλίαν πηγὴν τὴν ἐν Δελφοῖς μαθεῖσα ἡ ἐφορία ὅτι ἔχει ἀνάγκην καθάρσεως καὶ περιφράξεως, παρέσχε χορηγίαν τινὰ χρηματικὴν, καὶ ἐγένετό τις περιποίησις τοῦ σεμοῦ ἐκείνου λειψάνου τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ ἀτελής, ὡς ἐπληροφόρηθημεν, παρὰ τοῦ ἐκείθεν ἀρτίως ἐπιστρέψαντος γενικοῦ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ κράτους ἐφόρου, καὶ πρέπει τι ἐπιμελέστερον νὰ ἐπιχειρηθῇ.

(\*) Λεπτομερείας τινὰς περὶ ταύτης ἔδωκεν ὁ κ. Περβάνογλος ἐν τῷ 11 τεύχει τοῦ Φιλίστορος.



Εἰς τὸ εἶδος τῶν τοιούτων ἐπιμελειῶν ὑπάγεται καὶ τὸ ἐξῆς· δύο ὀγκώδη μάρμαρα, τὰ ὁποῖα ἔκειντο πρὸ ἐτῶν ἔμπροσθεν τοῦ ἐνταῦθα ναοῦ τῆς ἁγίας Εἰρήνης καὶ ἦσαν ἐκεῖ μετενηνεγμένα ἐκ τῶν περὶ τὸ Ὀλυμπίον τόπων, καὶ ἰδίως ἐκ τῶν θεμελίων τῆς ποτὲ ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Ἰωάννου, ἵνα ἴσως ἐνοικοδομηθῶσιν εἰς τὰ κωδωνοστάσια, ἀφ' οὗ ἀπέφυγον τὴν τύχην ταύτην τότε, προνοία φιλαρχαίου τινὸς ἀνδρὸς, ἤρθησαν ἐκεῖθεν ἐπιμελείᾳ τῆς ἐφορίας καὶ ἀπετέθησαν πάλιν παρὰ τὰ ἀδελφὰ ἐρείπια.

Διανοήθη δὲ καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς, ὡς ἀπειράκις καὶ αἱ πρὸ ἡμῶν ἐφορίαι, νὰ ἐπιμεληθῇ καὶ τὸ χαριέστατον μὲν, τὸσον δὲ δυσπραγοῦν μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, καὶ διασκεφθεῖσα δις καὶ τρις ἐπέισθη, ὅτι ἠδύνατο ἄνευ σπουδαίων κωλυμάτων ἐκ μέρους τῶν ἰσχυριζομένων ὅτι ἔχουσι ἐπ' αὐτοῦ κυριότητος δικαιώματα ξένων μοναχῶν, νὰ ἐπιχειρήσῃ τινὰ κάθαρσιν καὶ ἐπιπέδωσιν τῶν περὶ αὐτὸ τόπων καὶ ἀσφάλισιν πρέπουσαν, ἀλλ' ἀνεχαιτίσθη πάλιν, ἀφοῦ ἐνόησεν, ὅτι ἀνάγκη νὰ περιμείνωμεν τὴν κύρωσιν τοῦ γενικοῦ σχεδίου τῆς πόλεως, καθ' ὃ μέλλει νὰ διαρρυθμισθῇ καὶ ἡ πλατεῖα ἐκείνη.

Ἐκδοσὶν τινα ἢ ἐπιγραφῶν ἢ ἄλλων μνημείων τῆς τέχνης, γενομένην δαπάνη τῆς ἐταιρίας, δὲν ἔχει νὰ ἀναγγεῖλῃ ἐφέτος ἡ ἐφορία.

Τώρα δὲ ἔρχομαι ἐπὶ τὰ τοῦ Μουσείου τῆς ἐταιρίας. Τὸ ἔργον τῆς αὐξήσεως τῆς ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν συλλογῆς ἐπεδιώχθη συντονιώτερον κατὰ τὸ ἥδη παρελθὸν ἔτος, καὶ νῦν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ἐπληρώθη τὸ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ περαχωρηθὲν τῇ ἐταιρίᾳ θεατροειδὲς ἀκροατήριον, ὡς καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ διάδρομος. Τριπλῆς δὲ προελεύσεως εἶναι τὰ ἐν αὐτῷ ἀρχαῖα, ἐκ δωρεῶν, ἐξ ἀγορῶν καὶ ἐξ ἀνασκαφῶν τῆς ἐταιρίας. Ἐφίλοτιμήθησαν πολλοὶ τῶν ὁμογενῶν καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο νὰ προσενέγκωσι πολλὰ τῇ ἐταιρίᾳ ἀρχαῖα, πρὸς οὓς εὐγνωμονοῦσα ἡ ἐφορία ἐδημοσίευσεν ἐκάστοτε διὰ τῶν ἐφημερίδων τὰ ὀνόματά των, αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐν προσηρημένῳ ταύτῃ τῇ ἐκθέσει καταλόγῳ ποιεῖ. Ἐξ αὐτοῦ θέλει φανῆ, ὅτι καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τινὲς ἐνθυμήθησαν τὴν ἐταιρίαν. Ἡγοράσθησαν δὲ ἀντὶ δρ. 3,738 πολλὰ παρὰ διαφόρων ἀρχαῖα, ἐν οἷς καὶ τινα οὐκ εὐκαταφρόνητα καὶ οἷα νὰ διαπρέψωσιν εἰς τὸ ποτὲ οἰκοδομηθὸσόν ἐθνικὸν ἐν Ἀθήναις Μουσεῖον· ἀλλὰ καὶ ἂν τώρα τὰ διαπρεπῆ ἐν τοῖς ἀγορασθεῖσι δὲν εἶναι πολλὰ, ἐλπίς εἶναι τῷ χρόνῳ νὰ γίνωσι πλείονα. Τὰ θαυμαζόμενα διὰ τὸν καλλιτεχνικὸν πλοῦτόν των Μουσεῖα τῆς Εὐρώπης, ἃς ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ἐν διαστήματι τεσσάρων ὅλων αἰώνων τοιαῦτα ἐγένοντο· τινὰ δὲ καὶ ἐτι πλαισιότεραν ἔχουσι τὴν ἀρχήν. Ἡμεῖς δὲ δυνατὸν εἰπεῖν, ὅτι χθὲς ἤρξαμεθα περιζητεῖν ἀρχαῖα. Ἐπρόκειτο δὲ μάλιστα σκοπὸς νὰ γνωρισθῇ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἢ ἐταιρία ὡς ἀγοραστῆς, καὶ τοῦτο μέχρι τινὸς ἐπιτευχθὲν, ἀναστέλλει ὅπως οὖν τὴν εἰς τοὺς ἀλλοδαποὺς ἀπεμπόλησιν τῶν προγονικῶν κειμηλίων. Ἦδη καὶ ἐν ταῖς ἐκτὸς τῶν Ἀθηναίων ἀγοραῖς ἐγένοντο παρὰ τῆς ἐφορίας προμηθεύσεις τινὲς ἀρχαίων, οἷον ἐν Πειραιεῖ, Σαλαμῖνι, Μήλω, Ὑπάτῃ, Τριπόλει, ἐσχάτως δὲ καὶ ἐν Αἰδινίῳ τῆς ἐλάχιστος Ἀσίας.

Καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν δὲ εἶναι ἐν πολλοῖς ἀξιόλογα, τινὰ δὲ καὶ μοναδικὰ εἰς τὸ εἶδος των, ὧν τὰς λεπτομερείας δὲν εἶναι τοῦ παρόντος καιροῦ νὰ λέγω. Ἐν γένει δὲ περὶ ποιότητος τῶν τοῦ Μουσείου ἡμῶν ἀρχαίων ρητέον, ὅτι διὰ τὸ περιεργὸν αὐτῶν μάλλον



καὶ τὸ σπάνιον καὶ τὸ δυσεξήγητον διακρίνονται, ἢ διὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν ἐπιπρέπειαν καὶ τὸ κάλλος, εἰδικώτερον δὲ ἀναφέρω ὅτι τὰ διαφορόσχημα ἐκεῖνα πῆλιν α σωμάτια, τὰ ἔλως ἀκατονόμαστα ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐπὶ τὸ ποικιλώτερον ἐπληθύνθησαν, ὥστε ἔπερ εἶπα πέρυσιν, ὅτι κατὰ ταῦτα ὑπερτεροῦμεν πάντα τὰ Μουσεῖα τῆς Εὐρώπης, πολὺ δικαιότερον νῦν δύναται νὰ ῥηθῆ· περιμένουσι δὲ ταῦτα ὑπομονητικούς αὐτῶν σπουδαστὰς καὶ ἐρμηνευτὰς πρὸς διαφώτισιν τοῦ ἰδιωτικοῦ μάλιστα βίου τῶν ἀρχαίων· ἰδίως δὲ μνημονεύω, ὅτι εἰς τὰς ἐνεπιγράφους ἀμφορέων λαδὰς, τὰς ὑπερβαίνουσας ἤδη τὰς 3 χιλιάδας, προσετέθη πρὸς ταῖς τῶν Κνιδίων, Ῥοδίων καὶ Θασίων ἔτι καὶ μία τῶν Κολοφωνίων, νῦν προῦτον γνωσθεῖσα.

Ὅμοίως καὶ ἡ τῶν ἐξ ὀπτῆς γῆς μορφῶν συλλογὴ ἐπλουτίσθη, ἐν ἣ ἐξέχουσι τρεῖς καλαὶ καὶ σπανίου μεγέθους μορφαὶ σώζουσαι πάνυ ζωηρὰ καὶ ποικίλα χρώματα, ἐκ τάφων ἐξχρηθεῖσαι τῆς Αἰγίνης, καὶ μία ἐκ Κρήτης κεφαλὴ Πάριδος μὲ πῖλον Φρύγιον κυανοῦν καὶ κόμην ἐπίχρυσον.

Ὡσαύτως καὶ τὰ χαλκᾶ σκευὴ ἠῤῥησαν, ἐν οἷς διακρίνεται ζώνη τις στρατιωτικὴ ἐκ Βοιωτίας, ζευγὸς πεδίων ἐξ Ἀργολίδος, ἀμφοτέρα λίαν ἔντεχνα, καὶ ἐν ἡλιαστικὸν γραμματεῖον.

Καὶ τὰ μολύβδινα δὲ ἠῤῥησαν μεγάλως. Τούτων ἰδίως κρίνω μνημονευτέα, ἀ. στενόμακρά τινα ἔλασματῖα μὲ ὀνόματα κύρια ἐγκεχαραγμένα ἐν τοῖς πάνυ ἀρχαίοις Ἑλλ. χρόνοις, προσερχόμενα ἐξ Εὐδοίας (\*) β'. τὰ σταθμὰ τὰ σεσημασμένα, ὧν ἀξιόλογος ἐσχηματίσθη συλλογὴ ἀπὸ τετράμνου καὶ κατωτέρω, ἣτις ἐννουμένη μετὰ τῶν ἐκ λίθου καὶ πηλοῦ βεβαιωμένων τοῦ Μουσείου σταθμῶν, εἶναι δίκαιον νὰ ἀπασχολήσῃ ἄνδρας εἰδικῶς περὶ τὴν ἀρχαίαν μετρολογίαν ἀσχολουμένους. Ἔτι ἠῤῥησαν πολὺ καὶ οἱ νομισματοειδεῖς ἐκείνοι μολύβδινοι τύποι, ὧν τὴν κυρίαν χρῆσιν δὲν γνωρίζομεν μὲν, βλέπομεν δὲ, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὄντες τῶν καλῶν τῆς ἐλληνικῆς τέχνης χρόνων, παρέχουσι παραστάσεις περιεργοτάτας, συνήθως ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μόνου προσώπου, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλου, παρεμφερεῖς πολλάκις πρὸς τὰς ἐπὶ νομισμάτων, οὐδέποτε δὲ ἔλως ὁμοίας, ἐλλιπεῖς δὲ ἰδίως κατὰ γράμματα, ὥστε νὰ μὴ δυναταί τις νὰ εἶπῃ, ὅτι εἶναι τύποι νομισμάτων τῆς δεῖνα ἢ δεῖνα πόλεως, καὶ ἀπορῶ τῇ ἀληθείᾳ, πῶς ἐπὶ τοσοῦτον ἠμέλησαν τοὺς τύπους τούτους οἱ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἀρχαιολόγοι, ἐνῶ περὶ σφραγιδολίθων, πολλάκις καὶ μηδαμινῶν τόσα γράφουσιν· ἔχει δὲ τὸ Μουσεῖον καὶ οὐκ ὀλίγα διπλωμάτων Βυζαντινῶν μελυεδίνης σφραγίδας.

Τὰ ἰδίως νομισματοεπληθύνθησαν καὶ αὐτὰ, τὰ τε χαλκᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ, καὶ τῶν μὲν χαλκῶν ὁ ἀριθμὸς ἀνέβη εἰς 6270, τῶν δὲ ἀργυρῶν εἰς 290· ἄπερ ὁμολογητέον ὅτι καθ' ὅλου θεωρούμενα δὲν εἶναι ἐκλεκτά. Προέρχονται δὲ ἐκ δωρεῶν τὸ πλεῖστον, διότι δὲν ἐπετηδεύθη ἡ ἐφορία τὴν ἀγορὰν νομισμάτων διὰ πολλοὺς λόγους. Ἐν τούτοις εἰς τὸ πολὺ πλεθροῦς δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν ἔχι ὀλίγα λόγου ἀξία. Ὅσον δὲ ἀφρασιώσεως ἔνεκα ἀπέκτησε καὶ

(\*) Ἴδε περὶ τούτων Ἀθηνᾶν τῆς 10 Σεπτεμβρ. 1860.



τέσσαρα χρυσᾶ κοσμήματα τὸ Μουσεῖον, ἔδωρήθησαν δὲ εἰς αὐτὸ καὶ τρία τῆς αὐτῆς ὕλης φύλλα λεπτὰ στεφάνου, ἐκ τάφου Δηλίου προερχόμενα.

Περὶ τῶν λιθίνων τῆς γλυπτικῆς ἔργων ἀναφέρω, ὅτι πρὸς τισὶν ἀναγλύφους τῆς καλῆς ἐποχῆς, ἅτινα ἐκόσμουσαν ποτὲ τὸ ἄνω μέρος ψηφισμάτων Ἀττικῶν καὶ πρὸς ἄλλοις τισὶν ἐπιτυμβίοις ἀναγλύφους καὶ πολὺ πλειοτέροις κορμοῖς ἀγαλμάτων καὶ κεφαλαῖς, μνείας ἄξιον εἶναι καὶ ἐν σύμπλεγμα Πανὸς καὶ Ἐρωτος ἀφιπταμένου, ἔργον τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἐν Μήλῳ εὑρεθὲν πρὸς τῷ ἐκεῖ θεάτρῳ.

Τὰ δὲ πῆλινα ἀγγεῖα, συμποσούμενα εἰς 855, παρέχουσι ποικίλα σχήματα. Τούτων τὰ 60 μόνον ἔχουσι γραφὰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον περιέρχους, καὶ 4 σώζουσι λείψανα χρυσώσεως, λόγου δὲ μάλιστα ἄξια διὰ τὰς ἀρχαϊκὰς γραφὰς τῶν καὶ ἐπιγραφὰς προσεγένοντο ἀρτίως δύο μικρὰ ἀγγεῖα, ἐν ἑκ Νάξου, ἔχον ἓνα ἐφιππον καὶ ἓνα πῆζον μετὰ δύο ζώων, ἑνὸς ἀετοῦ καὶ ἑνὸς λαγωῦ, καὶ ἐπιγραφῶν ἱπποβάτας, ἰπόστροφος (\*), καὶ ἐν ἑκ Πελοποννήσου, ὅπερ ἔχει τὸν μῦθον τοῦ Τρωΐλου καὶ τῆς Πολυξένης, κατὰ τὸν ἀρχαῖον ῥυθμὸν ἐξεργασμένον καὶ ἐπιγεγραμμένα τὰ ὀνόματα Πριάμου, Τρωΐλου, Ἀχιλλεύς καὶ δύο ἵππων Ξάνθου καὶ Σόδα καὶ τὸ Τιμωνίδας μ' ἔγραφε. Ἀλλὰ περὶ τῶν λιθίνων γλυπτῶν καὶ τῶν ἀγγείων ἀρκοῦμαι εἰς ὀλίγα, ἐπειδὴ καὶ παρ' ἄλλων φοιτῶντων εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς ἑταιρίας ἐγράφησαν καὶ γράφονται τὰ προσήκοντα ἐν περιοδικοῖς συγγραμμάσι, τοῦτο δὲ μόνον ἔτι λέγω, ὅτι ταῦτα τὰ τῆς ἑταιρίας ἀγγεῖα, ἐνούμενα ποτὲ μετὰ τῶν ἐν τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ καὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει καὶ ἐν τῷ Θησεῖῳ διατηρουμένων, θέλουσιν παράσχει ἔννοιαν καθολικὴν τῶν Ἑλλαδικῶν ἀγγείων καὶ διαφωτίσει τὴν αὐτῶν σχέσιν πρὸς τὰ ἀπειράριθμα Ἰταλιωτικὰ, ἧτις εἰσέτι δὲν διευκρινήθη ἀρκούντως.

Τῶν ὑαλίνων ἀγγείων ἡ συλλογὴ ἔμεινε κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο σχεδὸν στάσιμος. Ἐν τοῖς 30 ἐκ τῆς ὕλης ταύτης ἀγγείοις 5 μόνον διάφορα σχήματα παρυσιάζονται, ἐν δὲ ποικιλόχρουν ἤθελεν εἶναι ἄξιον λόγου, ἂν ἦτο σῶον.

Περὶ δὲ τοῦ πλήθους τῶν ἐπιγραφῶν ἡμῶν, τῶν οὐ μόνον ἐξ ἀνασκαφῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀγορᾶς καὶ δωρεῶν προερχομένων, δύο τινὰ μόνον λέγω, ὅτι ἐπὶ ἔτη ὀλόκληρα θέλουσι παρέχει ἔργον ἐπίπνον μὲν, ἀλλὰ καὶ συνάμα εὐχάριστον εἰς τοὺς ἀρχαιολογοῦντας· τόσον εἶναι πολλαί· καὶ ὅτι ἐν αὐταῖς ὑπάρχουσι καὶ οὐκ ὀλίγαι τῶν πρῶν ἐκδεδομένων οὐκ ἀκριδῶς ἢ ἑλλιπῶς, συνηθροισμένα· δὲ ἐκ τῆς διασπορᾶς αὐτῶν κατὰ τινα καλὴν τύχην, ὅπως τις οὐ προσεδόκα, ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς ἐπὶ ἀνθρώπων τῶν οὐκ ὀρθῶς περὶ αὐτῶν γεγραμμένων, ὅπερ σπουδαιότατον.

Τῶν ἄνω εἰρημένων ἀρχαίων κατάλογος, ὁμολογῶ, ὡς καὶ πέρυσιν, ὅτι δὲν ἀπετελέσθη, εἶναι δὲ ἐν τῷ γίνεσθαι· σημείωσις ὁμῶς αὐτῶν, ὅπως οὖν ἐπαρκῆς, εὑρίσκεται ἐν τοῖς πρακτικοῖς. Τὴν δὲ μελέτην τῶν ἀρχαίων εἰς πάντας ἐλευθερίως διευκόλυνεν ἡ ἐφορία, ἔσον ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ τοῦτο ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὅρισσα δις τῆς ἐδομάδος νὰ εἶναι

(\*) Αὐτὸ ἐκεῖνο ὅπερ ἐν C. I. Gr. ἀρ. 7380 b, ἐξεδόθη, ὁρῶντες δὲ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ O. Iahn, Vasensammlung König Ludwigs, σελ. CXLVII.



ανοικτόν τὸ Μουσεῖον τῆς ἑταιρίας (\*), ἀλλὰ τοῦτο μὲν δύναται εἰς τὸ μέλλον καὶ εὐρύτερον καὶ σκοπιμώτερον νὰ κλονισθῆ, ὅταν ληφθῶσι τὰ ἀναγκαιὰ μέτρα τῆς δεύσης ἐν τῷ Μουσεῖῳ ἐπιτηρήσεως, τὰ ὁποῖα τῶρα καὶ διὰ τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν μέσων καὶ δι' ἄλλα αἰτίαι δὲν εἶναι ἀκόμη εὐκόλως νὰ κλονισθῶσι.

Ἄλλὰ τίς ἡμῖν θεραπεύσει τὴν ἄλλην ἐκείνην ἔνδειαν καὶ ἔλλειψιν τὴν μεγάλην, τὴν τοῦ τόπου; Ὅπως διὰ τὰ τοῦ δημοσίου ἀρχαῖα, οὕτω καὶ διὰ τὰ τῆς ἑταιρίας δὲν ὑπάρχει δυστυχῶς τόπος ἐπαρκῆς καὶ προσφυῆς, καὶ ἡ προσδοκία τοῦ δαπάνη τοῦ Δ. Μπεναρδάκη οἰκοδομηθησομένου Μουσείου εἶναι μὲν παρηγορία τις ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ ταύτῃ τῶν ἀρχαιολόγων, ἀλλὰ δὲν θεραπεύει τίποτε· ἡ δὲ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἀναβολὴ τῆς οἰκοδομήσεώς τοι θέλει βιάσει τὴν ἑταιρίαν προσεχῶς εἰς ἄλλο θεραπείας μέσον νὰ προσφύγῃ, τὸ ὁποῖον καὶ δαπανηρόν εἰς αὐτὴν θὰ εἶναι καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς ἀρχαιολογίας δὲν θὰ ἱκανοποιεῖ, εἰς ἐνοικίαισιν δηλ. ἰδιωτικῆς οἰκοδομῆς. Ἐγένετο μὲν παρὰ τῆς ἐφορίας αἰτήσις πρὸς τὸ ὑπουργεῖον, ἵνα πρὸς αὐτὴν τῇ ἑταιρίᾳ ἐπι χρήσει τοιαύτῃ οἱ ὑπόγειοι χῶροι τοῦ Βαρθακείου, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀγνοοῦμεν, ἂν ἡ Κυβέρνησις συγχωρήσῃ τοῦτο, ἔπειτα καὶ ἂν τὸ συγχωρήσῃ, ἡ ἐπικουρία μικρὰ καὶ πρόσκαιρος, ἡ δὲ ἀνάγκη μεγάλη καὶ κατεπείγουσα. Ὅθεν εὐχῆς ἔργον εἶναι ὡς τάχιστα νὰ εὑρεθῆ τις ἐκ τῶν ἐνόμων τρόπος, δι' οὗ νὰ εὑρωσι τὰ πολυπληθῆ ἡμῶν ἀρχαῖα τόπον, εἰμὴ τὸν προσήκοντα αὐτοῖς, τούλαχιστον ὅμως τὸν ἀναγκαῖον, τὸν πρὸς ἐξόντα στέγασιν ἀπλήν καὶ ἀσφάλειαν ἐπαρκῆ. Ἄμα δὲ ἀνεγερθῆ οἰκοδομή τις οἰουδήποτε εἰς ὑποδοχὴν ἀρχαίων, εὐθὺς, εἶμαι πεπεισμένος, οἶονεὶ πόδας λαβόντα πολλὰ καὶ καλὰ ἀρχαῖα ἰδιωτῶν θὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὸ κοινὸν τοῦ ἔθνους ταμεῖον, καταλείποντα τὰς ἰδιωτικὰς οἰκίας, ἔνθα τέως ἐλάνθων ὑπάρχοντα. Ἡ φιλοτιμία τῶν Ἑλλήνων εἶναι πολλή, ἀλλ' εἶναι φιλοτιμία· οὐδεὶς ἀνέχεται ἀποξενωθείς ἀγαπητὸν αὐτῷ καλὸν ἀγγεῖον ἢ ἔκλαμπρον προτομὴν, τὰ ὁποῖα περιεῖπε καλῶς ἐν τῇ αἰθούσῃ, τῷ τιμιωτάτῳ μέρει τοῦ οἴκου του, νὰ ἴδῃ αὐτὰ ἔπειτα ἐν ἀτιμίᾳ πολλῇ καὶ σκότῳ θεμιμένα ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀπερριμμένα ἐντὸς τῶν νῦν λεγομένων Μουσείων μας· καὶ ταῦτα λέγω πεπειραμένος τῶν διαθέσεων τῶν ἡμετέρων ἐν τῷ διετεῖ τούτῳ διιστήματι τῆς γραμματείας μου, οὐδὲ κακίζω πάνυ τὸν τρόπον τοῦτον τῶν πλείστων ἡμῶν συμπολιτῶν. Λυποῦμαι μόνον, ὅτι ἐκ τούτου πολλὰ τῶν ἰδιωτικῶν ἀρχαίων ποικίλας περιπετείας ὑφιστάμενα, δισκορπίζονται καὶ ἀπόλλυνται διὰ πικρὸς τῆ ἐπιστήμῃ. Τούτου δὲ τοῦ κακοῦ φάρμακον μόνον εἶναι ἡ ἀνέγερσις οἰουδήποτε Μουσείου. Κτίσει Μουσεῖον, καὶ ἐν βραχεὶ θὰ ἴδῃς νὰ εἰσέρχεται ἵνα ἐγκατοικήσῃ ἐν αὐτῷ Ἀφροδίτη τις τῆς Μήλου ἢ Ἀπόλλων τις Βελθεδέρειος.

Μεταβαίνω εἰς τὰ περὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἑταιρίας. Μετρίως ἠϋξήσεν ὁ ἀριθμὸς τῶν βιβλίων κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Χρήμασι μὲν τῆς ἑταιρίας ἠγοράσθησαν μόνον τρία ἀρχαιολογικὰ φυλλάδια, αἱ δὲ τῷ Meyer ἐπιγραφικὰ πρῶτα καὶ ἡ περὶ Ἀττικῆς ἐφημερίδας τοῦ Heinrichs. Ἐδωρήθησαν δὲ βιβλία καὶ φυλλάδια τὸ ὅλον 30 παρὰ διαφόρων ἐντὸς καὶ

(\*) Κατὰ Δευτέραν καὶ Τετάρτην ἀπὸ ὧρας 2—4 Μ. Μ.



ἐκτός τῆς Ἑλλάδος οἰκούντων. Τὰ ὀνόματα τῶν δωρητῶν καὶ τὰ βιβλία αὐτὰ σημειοῦνται ἐν ἰδιαιτέρῳ πίνακι προσαρτωμένῳ εἰς τὴν ἐκθεσιν.

Ἡ ἔφορος ἔχει εὐχάριστον νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς τοὺς ἐταίρους καὶ τὸ ἐξῆς:

Ἡ Κυβέρνησις συνιδούσα τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ συντάσσεται ὑπὸ πλειόνων ἢ δαπάνῃ αὐτῆς πρὸ ἐτῶν ὑπὸ ἐνὸς μόνου ἐκδιδομένη Ἀρχαιολογικὴ ἐφημερίς, ἀνέθεσεν εἰς τὴν ἔφορον τῆς ἐταιρίας τὴν σύνταξιν τοῦ περιοδικοῦ τούτου. Κατὰ τὸ ἐκδοθὲν τῆ Μαρτίου Β. Διάταγμα ἡ τῆς ἐταιρίας ἔφορος διορίζει ἐπιτροπὴν ἐπὶ τούτῳ, τῆς ὁποίας καὶ δύο μόνιμα μέλη εἶναι ὠρισμένα ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ὁ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἐκάστοτε καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας καὶ ὁ γενικὸς ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ κράτους. Κατὰ ταῦτα συνέστη ἤδη ἐπιτροπὴ ἐκ μελῶν 14 καὶ ὑπέβαλε σχέδιον ὀργανισμοῦ τῶν ἐργασιῶν τῆς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς παιδείας. Τούτου τοῦ σχεδίου τὸ μὲν ἄλλο περιεχόμενον εἶναι περιττὸν πῶς νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα, λέγομεν δὲ μόνον, ὅτι ζητεῖται ἐν αὐτῷ πρὸς τὴν ἐκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ χορηγία τις μεῖζων τῆς μέχρι τοῦδε διδομένης, ἂν μίλλει νὰ εὐδοκίμησῃ τὸ ἔργον. Δὲν ἀμφισβάζομεν δὲ, ὅτι ὁ λόγιος καὶ φιλόμουσος ὑπουργός, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τοὺς σπουδαίους λόγους δι' οὓς ἡ χορηγία ἐζητήθη, θέλει ἐπινεύσει εἰς τὴν αἴτησιν καὶ διευκολύνει εἰς τὴν μεθ' ἡμᾶς ἔφορον τὸ ἔργον τῆς ἐκδόσεως καὶ κανονίσει αὐτὸ ὀριστικῶς.

Ἐπολείπεται ἔτι νὰ εἶπω ὀλίγας λέξεις περὶ τοῦ σχεδίου νέου τῆς ἐταιρίας ὀργανισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἡ ἔφορος κατὰ τὴν πέρυσιν, δεθεῖσαν ὑπόσχασιν τῆς παρασκευάσασα καὶ καταρτίσασα, ὡς αὐτὴ ἔκρινε, διένειμεν ἤδη ἐντυπον εἰς πάντας ὑμᾶς, ἵνα συζητήσαντες αὐτὸ ἐπιψηφίσαιτε εἴτε σήμερον εἴτε μίαν τῶν προσεχῶν ἡμερῶν. Ἡ ἔφορος ἐν τῇ συντάξει αὐτοῦ δὲν ἐσκόπευσε τὸ ἀπολύτως τέλειον, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὰς περιστάσεις ἡμῶν ἀνάλογον, ἀρκέσθησα εἰς τὸ νὰ ἄρῃ ἐκ μέσου τινὰς τῶν μᾶλλον ἀκαταλλήλων ἢ λίαν ἀτελῶν ὀρισμῶν τοῦ παλαιότερου ὀργανισμοῦ καὶ νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτοὺς δι' ἄλλων σκοπιμωτέρων καὶ ἀρμοδιωτέρων πρὸς τὴν παρούσαν τοῦ ἔθνους κατάστασιν, ἣτις βεβαίως διαφέρει τῆς τοῦ ἔτους 1837. Ἐλάβεν ἡ ἔφορος ὑπ' ὄψιν καὶ τὸν ἐν ἔτει 1848 μεταρρυθμισθέντα ὀργανισμόν, ὅστις δὲν διετετέλεσεν ἐν ἰσχύϊ ὧν εἰμὴ μόνον μέχρι τοῦ 1854, καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς δυσκολίας καὶ χωρὶς νὰ ἐνεργῶνται τινὲς τῶν κυριωτέρων ὀρισμῶν του. Ὅθεν ὑπὸ τῆς πείρας σοφισθεῖσα ἡ ἔφορος ὀλίγα τινὰ ἐκ τοῦ κανονισμοῦ τούτου παρέλαβεν, ὅσα ἦσαν πρακτικώτερα, τὴν ἐπιστημονικωτέραν δὲ κατὰ θεωρίαν διοργανώσιν ἐδίστασε νὰ παραλάβῃ εἰς τὸ νέον σχέδιον, ἀφοῦ ἐπέισθη, ὅτι συμφέρει νὰ θεωρηθῇ ἄλλως πῶς ὁ κύριος τῆς ἐταιρίας σκοπός. Τοῦτον ἐθεώρησεν, ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου τούτου ὑπεδείξαμεν, οὐχὶ τόσοσιν καθαρῶς ἐπιστημονικόν, ἐν ἄλλαις ἐμῶν ἡμερῶν κατὰ τὴν Εὐρώπῃ ἐταιρίαις ἔχουσιν, ὅσον ὑλικόν, ἵνα οὕτως εἶπω. Οὗτος δὲ ἵνα ἐπιτευχθῇ, χρειάζεται μέσων χρηματικῶν καὶ ἐργασίας καὶ ἐπιμελείας τοῦ διευθύνοντος συμβουλίου τοιαύτης, ἣτις νὰ τελεῖται ὄχι ἐν τῷ ἡσυχίῳ ἀδύτῳ τοῦ σπουδαστηρίου, ἀλλ' ἐν ὑπαίθρῳ, ἐν ἑδοῖς καὶ πλατείαις καὶ ἀγοραῖς πρὸς πορισμὸν κεφαλαίων καὶ περιποιήσιν, ἀνάσωσιν, συντήρησιν, συναγωγὴν καὶ διευθέτησιν τῶν προγονικῶν μνημείων, ὅπερ καὶ πολλὴν τιμὴν εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν περιάπτει καὶ ὠφέλειαν οὐ σμικρὰν ὑπισχνεῖται κατὰ πολλοὺς λόγους, οὐκ ἐλαχίστην δὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φιλοκαλίας, πράγματος



οὐχὶ τόσον κοινοῦ παρ' ἡμῖν εἰ δέ τις καὶ ἐπιστημονικὴ δικρῶτις τῶν ἀρχαιοτήτων ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ἐταιρίας σκοπεῖται, τοῦτο, ὡς ἡμεῖς κρίνομεν, κατὰ δεύτερον μόνον λόγον σκοπεῖται, καὶ γενικῶς εἰπεῖν δυσχερέστερον παρ' ἡμῖν κατορθοῦται. Δὲν θέλομεν δὲ βεβαίως κατακριθῆ ὑπὸ τῶν εὐθυδίκων τῆς Εὐρώπης σοφῶν, ἂν ὁ ἔρνος ἡμῶν εἰς τὰ τοιαῦτα τῆς διανοίας ἔργα γίνηται κατὰ τὸ παρὸν ὀλιγοστός, ἀλλὰ μᾶλλον θέλομεν ἐπαινεθῆ καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῶν ἀξιωθῆ, ἂν διὰ καταλλήλως ὀργανισμένου ἐνεργείας τρόπου πολλὴν καὶ κελὴν ὕλην τῆ ἐπιστήμῃ παρασκευάζομεν καὶ ἐλευθερίως αὐτὴν τῇ κοινῇ χρήσει παραδίδωμεν. Εἰς τοιαύτην δὲ ἐνεργείαν ὁ νῦν ὑποβαλλόμενος ὀργανισμὸς οὐδὲν, νομίζομεν, ἐμβάλλει πρόσκομμα, ἀλλὰ καὶ προάγει αὐτὴν καὶ τὰ σπέρματα ἰσως τῆς περαιτέρω αὐτῆς ἐπὶ τὸ τελειότερον ἀναπτύξεως περιέχει. Τῆς δὲ δόξης τῆς ἀκαδημαϊκῆς τὴν ἔρεξιν ἐνομίσαμεν, ὅτι δύναται ἡ νῦν γενεὰ ἐπὶ ὀλίγον ἔτι νὰ καταστείλῃ ἐν τῇ ψυχῇ της καὶ νὰ τρέψῃ τὰς δυνάμεις της ἐπὶ τὰ ἐφικτότερα καὶ δὴ καὶ λυσιτελέστερα. Ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν ἂν θεωρηθῆ ὁ ὑποβαλλόμενος ὀργανισμὸς, θέλει ἔχει ἰσως τὴν τύχην νὰ μὴν ἀλλοιωθῆ οὐσιωδῶς ἐν τοῖς καιρίοις ἐκ τῆς ἡμετέρας συζητήσεως, ἀλλὰ νὰ προσλάβῃ μόνον εἰ τι τυχὸν ἡμᾶς διέφυγεν ὄν πρακτικώτερον, ἔτι δὲ καὶ προσφυέστερον καὶ ἀρμοδιώτερον εἰς τὴν καθ' ἑλοῦ ὑποκειμένην αὐτῷ ἀρχὴν. Εἰς τούτων μάλιστα τὴν διάγνωσιν ἐπικαλούμενοι τὴν προσοχὴν τῶν ἐταίρων, ἐλπίζομεν πολὺ ἐκ τῆς συνέσεώς των, ἵνα καταρτισθὲν τὸ σχέδιον προσηκόντως ὑποβληθῆ εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς κυβερνήσεως καὶ τυχὸν αὐτῆς ὑπάρχη τοῦ λοιποῦ ἑδηγὸς εὐχρηστος καὶ πρακτικὸς εἰς τὴν πορείαν τῶν ἀρχαιολογικῶν παρ' ἡμῖν ἔργων.

Ταῦτα περίπου εἶναι, Κύριοι, τὰ ἔργα τῆς ἐφορίας κατὰ τὸ παρελθὸν ἀρχαιολογικὸν ἔτος. Καταπαύων πέρυσι τὸν λόγον μου τὸν ὅμοιον ἐμπροσθέν σας, ηὐχθήτην τῇ ἐταιρίᾳ πλείονα εἰς τὸ ἐπιὸν ἔτος τὰ βοηθητικὰ μέσα καὶ δραστηριότητα σκόπιμον τῇ νέᾳ ἐφορίᾳ πλείονα. Τὰ βοηθητικὰ μέσα ἤλθαν ἔντως πλείονα, ἀπόδειξις καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ Ἕλληνες, ἂν καὶ κατὰ μικρὸν, ἀνδριζόμεθα ὅμως ἐπὶ μᾶλλον καὶ νεοῦμεν ἐσημέραι τὰ ζωτικὰ τοῦ ἔθνικοῦ βίου στοιχεῖα καὶ ἐπιμελούμεθα αὐτῶν, ἐφ' ᾧ καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν ἂν δὲ καὶ ἡ ἀποχωροῦσα νῦν ἐφορία ἀνέπτυξε σκόπιμον δραστηριότητα πλείονα, ὡς τότε ηὐχθήτην ἢ ὅχι, ὑμεῖς θὰ κρίνετε ἐν τῇ συνέσει ὑμῶν πάντως ὅμως ἠθούλετο τοῦτο.



Μετὰ ταῦτα ὁ ταμίης ὑπέβαλε τῇ συνελεύσει τὸν ἐξῆς ἀπολογισμὸν.  
 'Απολογισμὸς τῶν κατὰ τὸ ληξάρ ἀρχαιολογικῶν ἔτος ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς  
 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρίας.

'Εσοδα.		'Εξοδα.	
Απὸ περίσσευμα τοῦ λογαριασμοῦ παρελθόντος ἔτους	Δρ. 6,504,511	Εἰς ἀνασκαφὰς εἰς τὰς ὁποίας ἐμπεριλαμβάνονται καὶ αἱ πρὸς ἐπισκευὴν καὶ ἀνοικοδομὴν τοίχων καὶ τοιούτων ἄλλων δαπάνη	Δρ. 11 040:44
» μερίσματα τῶν εἰς τὴν ἐθνικὴν Τράπεζαν 8 μετοχῶν τῆς 'Εταιρίας.		» ἐπισκευὰς ἀρχαιοτήτων	» 125:40
Α'. ἔξομηνία τοῦ 1860	Δρ. 424	» τυπωτικὰ, δετικὰ καὶ ἀγορὰς χάρτου	» 1,582:40
Β'. ἔξομηνία	» 448	» ἀγορὰς ἀρχαιοτήτων	» 3,593,50
» προσφοράς τοῦ ἐν Πετρῶν πόλει Κ. Μπεναρδάκη	53 8:26	» ἔξοδα Μουσείου, Γραφείου ταχυδρομικὰ καὶ διάφορα ἄλλα	» 867:25
»   » τοῦ ἐν Καλκούτᾳ Ν. Θ. 'Ραλλῆ	112:0	»   » εἰς ἄλλα ἀντικείμενα	» 94:40
»   » τοῦ ἐν Καλκούτᾳ Κ. Δ. Θ. 'Ραλλῆ	111:0	» μιοθδοσίαν κλητῆρος καὶ βοηθοῦ τοῦ γραφείου διὰ 15 μῆνας	» 910:—
»   » τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Κ. Κ. Γ. Σούτζου	2000—	» δάνειον εἰς τὴν 'Ἐθν. Τράπεζαν ἔντοκον	» 1,000:—
»   » τοῦ ἐν 'Αλεξανδρείᾳ Σοφ. Κωνσταντινίδου	224—	» ἀγορὰν 2 γριλλῶν καὶ 1 ἐργάτου	» 450:40
» συνδρομὰς 578 συνδρομητῶν. ἐξ ὧν διάφοροι προσήνεγκον ποσὰ ἀνωτέρως τῆς τακτικῆς τῶν 15 δραχμῶν συνδρομῆς.	40 794:25		
» πώλησιν ὑλικοῦ	17:—	'Όσα πρὸς ἰσολογισμὸν, ἢ ἐξίσωσιν τοῦ παρόντος λογαρ. προὑπολογιζόμενα εἰς κεφάλαιον διὰ τὸ νέον εἰσιὸν ἔτος	5,205.40
	Τὸ ὅλον Δραχ. 24,412:19		Τὸ ὅλον Δραχ. 24,412:19

'Ἐν 'Αθήναις, τῇ 2 'Ιουλίου 1861,

ΓΕΩΡΓ. Μ. ΚΑΡΑΜΑΝΟΣ.  
 Ταμίης τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας.

Μετὰ ταῦτα ὁ πρόεδρος ἠρώτησε τὴν Συνέλευσιν, ἂν θέλῃ πρῶτον νὰ προβῇ εἰς τὰς ἐκλογὰς, ἢ μᾶλλον νὰ συζητήσῃ τὸ σχέδιον τοῦ νέου ὀργανισμοῦ. Οἱ πλείονες ἀπεφάνησαν, ὅτι ὁ ὀργανισμὸς δύναται νὰ συζητηθῇ εἰς ἄλλην τινὰ συνέλευσιν, συγκαλυμένην τὸν Σεπτέμβριον. Προτείναντος δὲ τοῦ κ. Π. Γιαννοπούλου νὰ ὀνομασθῇ ἐπιτίμιος πρόεδρος τῆς ἑταιρίας ἀντὶ τοῦ ἀποβιώσαντος τῆς Πρωσσίας βασιλέως ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν, ἡ Συνέλευσις ἐρωτηθεῖσα ὑπὸ τοῦ προέδρου, ἀνέθεσε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν μέλλουσαν ἐφορίαν. Ἄλλη δέ τις πρότασις τοῦ κ. Β. Ρέζερ περὶ ὠφελημάτων τινῶν τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἔχωσι τὰ μέλη τῆς ἑταιρίας πρὸς εὐδόωσιν τῶν κατ' αὐτὴν, ἔμεινε νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν μέλλουσαν συζήτησιν τοῦ ὀργανισμοῦ. Εἶτα γενεμένης ψηφοφορίας περὶ ἐκλογῆς τῆς ἐφορίας, ἀνεδείχθησαν πρόεδρος μὲν ὁ Φίλιππος 'Ιωάννου διὰ ψήφων 40, ἀντιπρόεδρος δὲ ὁ Κ. Σ. Πιττάκης διὰ ψήφων 38, γραμματεὺς ὁ Στέφανος Α. Κουμανούδης διὰ ψήφων 42, ταμίας ὁ Γ. Καραμάνος διὰ ψήφων 39, μέλη ὁ Λύσ. Καυταντζόγλυς διὰ ψήφων 37, ὁ Π. Εὐστρατιάδης ὁμοίως διὰ 37, ὁ Εὐθ. Καστέρχης διὰ 28 καὶ ὁ Σπυρ. Φιντικλῆς διὰ 17, καὶ οὕτω διελύθη ἡ Συνέλευσις.



# ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

## ΤΗΣ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ.

Ἐνομίσαμεν ἀναγκαῖον νὰ προσθέσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἂν μέλλει τις καὶ ὀπωσοῦν νὰ κρίνῃ περὶ τῶν τοπογραφικῶν ζητημάτων τῆς Πυργιωτίσης, τοῦ Ἀγ. Δημητρίου Κατηφόρη καὶ τοῦ ἐν ταῖς θέσεσι ταύταις ὀχυρωματικοῦ τοίχου, πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ ἑξῆς·

Α'. Τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο τῆς μεγαλογραμμαίου ἐμμέτρου ἐπιγραφῆς, τὸ ὁποῖον ἐντετυχισμένον ὄν ἐπὶ τοῦ πρὸς δύοσιν προσώπου τῆς ἰδιαίτατα λεγομένης Πυργιωτίσης ἐμνημονεῦθη ἐν τῇ περυσινῇ ἐκθέσει, καὶ ἔχει οὕτως·

Οὐ τὰ δε θελξιμελης Ἀμφιονίς ΗΡΙ . . (χάσμα μήκους ἀγνώστου) . . πειθοῦς  
οὐδὲ Κυκλώπει[αι] χει[ρες] ΓΑ . . ( . . . » . . . ) . . ΡΕΙ

Ἴδε αὐτὸ καὶ παρὰ τῷ Lebas ἐν Voyage Archéologique en Grèce et en Asie Mineure, ἀριθ. 249.

Β'. Ἐν ἄλλο τεμάχιον ἐπίσης μεγαλογραμμαίου ἐπιγραφῆς, τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ τοίχου τοῦ παρὰ τὸν Ἀγ. Δημήτριον Κατηφόρη πρὸ μηνῶν ἀνεσκάφη, ἔχον οὕτως·

Ἀμφί[ων] Μούσαις κιθάρης εσ . •  
τείχεα, νῦν δ' ἐπ' ἐμας πατι . •  
ἀδυλόγον Μοῦσαν μεθέπων . •  
ἀκμητες β[ή]ξιν πείρατα πα . • •

Τοῦτο δὲ δὲν εἶναι ἄλλο ἢ τὰ δύο περίπου τρίτα αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ ἐπιγράμματος, ὅπερ τελειότερον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντῃ ὀρθῶς, ἐκ τῶν τοῦ παλαιοῦ περιηγητοῦ Κυριακοῦ σχεδῶν ἐξέδωκεν ὁ Bœckh ἐν τῷ C. I. Gr. ἀριθ. 428, μετὰ τὴν σημείωσιν, ὅτι ἦτον ἐν Ἀθήναις ἐν λίθῳ τῶν τειχῶν, Κύριος οἶδε, τίνων τούτων! Τὸ ἐξέδωκε δὲ οὕτως·

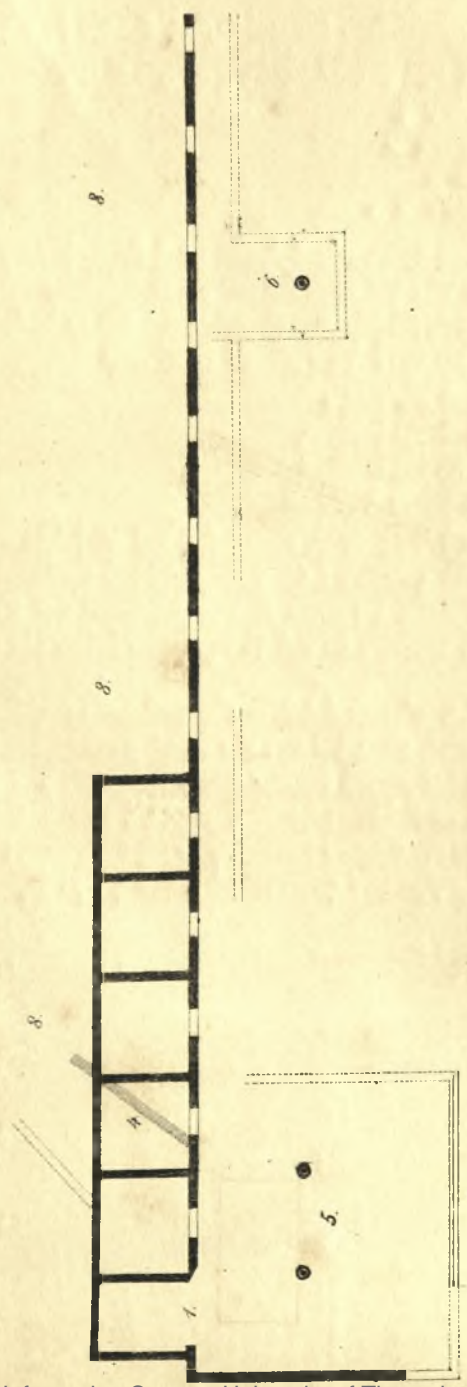
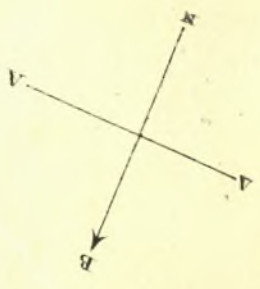
Ἀμφίων Μούσαις κιθάρης ἐ[στ]ησεν Θήβης  
τείχεα, νῦν δ' ἐπ' ἐμας πατρίδος Ἰλλύριος,  
ἀδυλόγον Μοῦσαν μεθέπων τῷ καὶ δοκέουσι  
ἀκμητες β[ή]ξιν πείρατα πάντα τέ[χ]νας.

Ἐθεώρησε δὲ αὐτὸ εἰκότως, συμφωνῶν τῷ Ἰακωβσίῳ, σκοτεινόν, καὶ τὸ λέγει εὐχὶ ἀρχαιότερον τοῦ γ'. μ. Χρ. αἰῶνος. Εἰς ἡμᾶς φαίνονται τὰ γράμματά του ἀρχαιότερα καὶ ὅμοια τοῖς γράμμασι τῆς ἀνωτέρω παρατεθείσης διστίχου ἐπιγραφῆς (ἴσως τοῦ β'. μ. Χρ. αἰῶνος)· αὐτὸ δὲ πάντως εἰς σχέσιν τινὰ μετ' ἐκείνην, ἂν καὶ τὸ ὕψος τῶν λίθων δὲν εἶναι τὸ αὐτό.

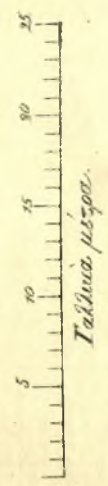
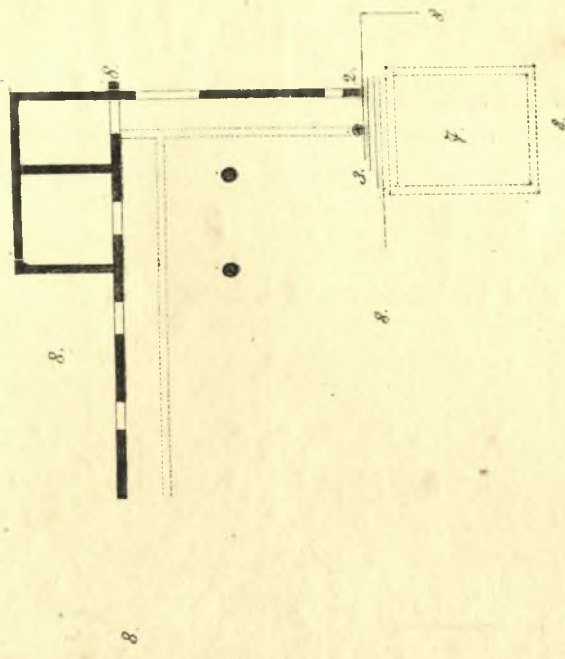
Γ'. Τὰς πολυστίχους ἐκεῖνας ἐπιγραφὰς, αἵτινες ἐπὶ δύο οὔσαι πλακῶν μεγάλων, ληφθειῶν προφανῶς ἐκ τῆς πολυθύρου οἰκοδομῆς, εἶναι ἐτι καὶ νῦν ἐν τῷ μεσημβρινῷ προσώπῳ τῆς Πυργιωτίσης. Τούτων ἐγένεν ἐν τῇ περυσινῇ ἐκθέσει μνεῖα βραχυτάτη. Δὲν ἀντεγράφησαν δὲ εἰσέτι ὀλοσχερῶς ὑπ' οὐδενός, ἂν καὶ τινες ἠσχολήθησαν εἰς αὐτάς. Φαίνονται δὲ οὔσαι ἢ κτηματολόγιον, ἢ κατάλογός τις προσφορῶν χρηματικῶν μετ' σημειώσεις χωρίων καὶ δήμων Ἀττικῶν· τὸ δὲ σχῆμα τῶν γραμμάτων φαίνεται πως τοῦ γ'. μ. Χρ. αἰῶνος, ἴσως καὶ τοῦ δ'.



# ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΤΟΥ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ.

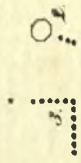
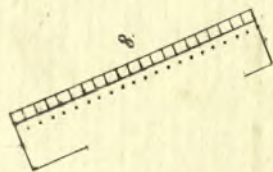
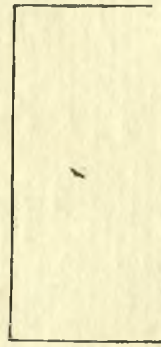
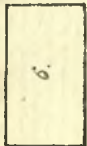
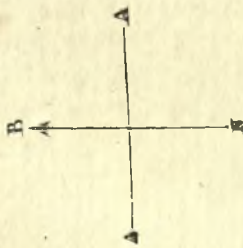


- Τείχος τοῦ Γυμνασίου.
- Βαίαις υἰνας.
- Αἴθουζ.
- 1. Θύρα παρασκευασίμ.
- 2. Τετραγωνὸς ἰσοστάσις.
- 3. Πυλὸς λαφύρας.
- 4. Τείχος ἄσπαιτος ἐν τῷ βάθει.
- Τείχος παρασκευασίμ.
- 5, 6, 7. Πυλὸς πύργου.
- 7. Παναγία Πυρραϊά.
- 8. Μείζονα ἀνομασίμ.



Αδριανὸς Α. Κ. Νύσσος.





1. Στάθ. Αρκαδίας.
2. Στάθ. Αρκαδίας. Αρκαδίας.
3. Στάθ. Αρκαδίας.
4. Νέος. Αρκαδίας. Αρκαδίας.
5. Βοστανόγειο.
6. Ορεινόν.
7. Ατλάντες.
8. Πυρναίος. Τροχόγειο.
9. Αρκαδίας. Αρκαδίας. Αρκαδίας.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Αρκαδίας Αρκαδίας.

